

'Dit is zeker: zolang de Franse taal zal bestaan, zal *Ver-Vert* bewonderaars hebben.'

Maximilien Robespierre

'Hoe bekoord worden (...) de goede smaak, het waar vernuft en de mensenkennis, als wij *The Rape of the Lock*, *Ver-Vert*, of de *Lutrin* lezen.'

Elisabeth Wolff en Agatha Deken

'Iedereen die van Catullus houdt, van Gresset en Voltaire (...) houdt van dichterlijke oprechtheid.'

Alexander Poesjkin

'Gresset (...) was een zeer luimige en onderhoudende dichter (...)'

Dr. Jan ten Brink

'(...) de muze van Gresset, die heden ten dage een van de meest vooraanstaande op de Franse Parnassus is.'

Frederik de Grote

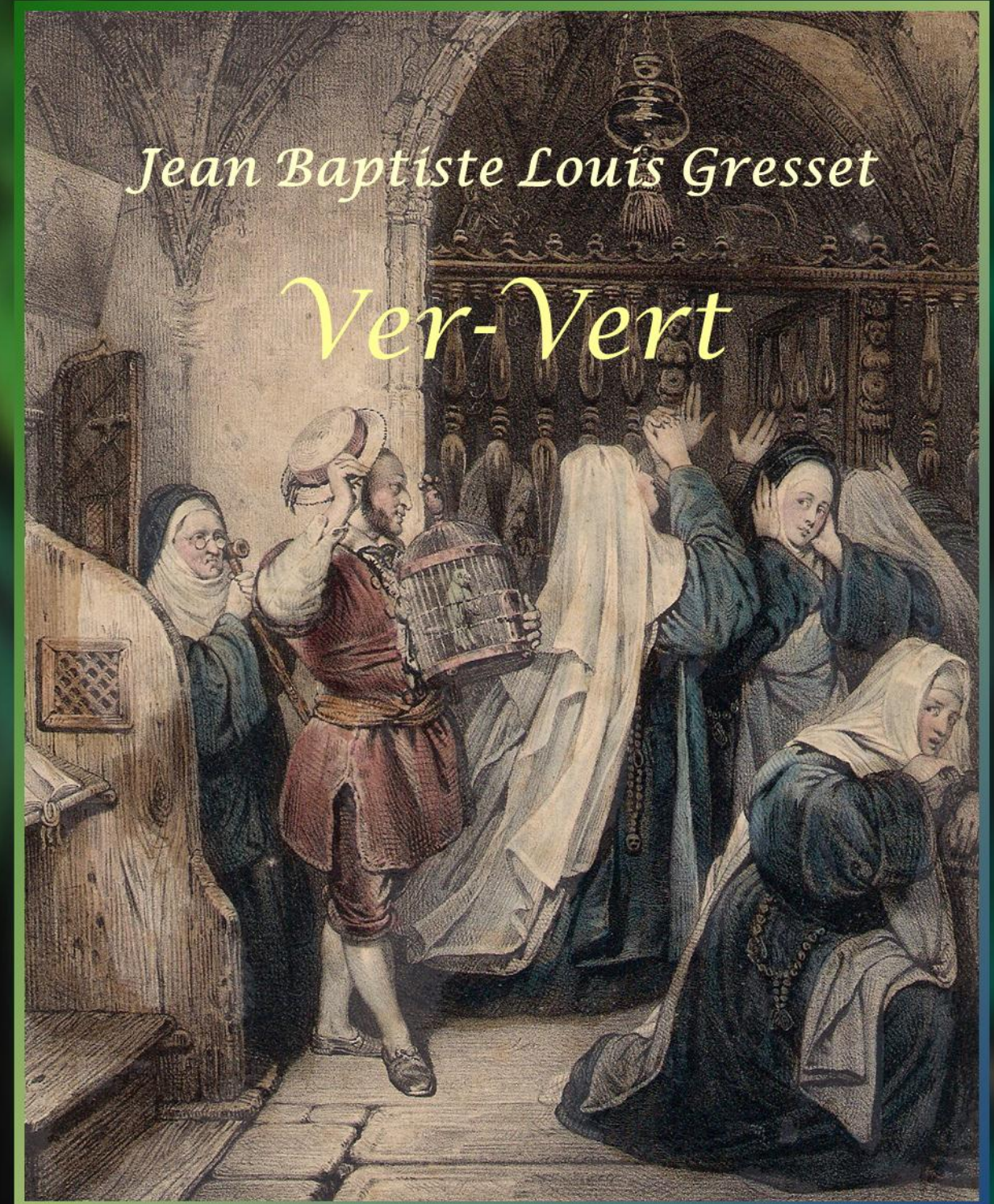
'Ieder die Fransch leest, kent zijnen *Ver-Vert*, in Amsterdam even zoo wel als in Parijs, en weet dien op prijs te stellen.'

Vaderlandsche Letteroefeningen

'Spotverzen. Maar wat voor spotverzen! Zo grootmeesterlijk en zo oorspronkelijk, dat ze nooit meer zijn nagevolgd, zoals ze ook geen voorbeeld hadden.'

Jean-François de la Harpe

Jean Baptiste Louis Gresset *Ver-Vert*

ACADÉMIE VER-VERT

VER - VERT

Caujean.sc.

Imp. A. Quantin.

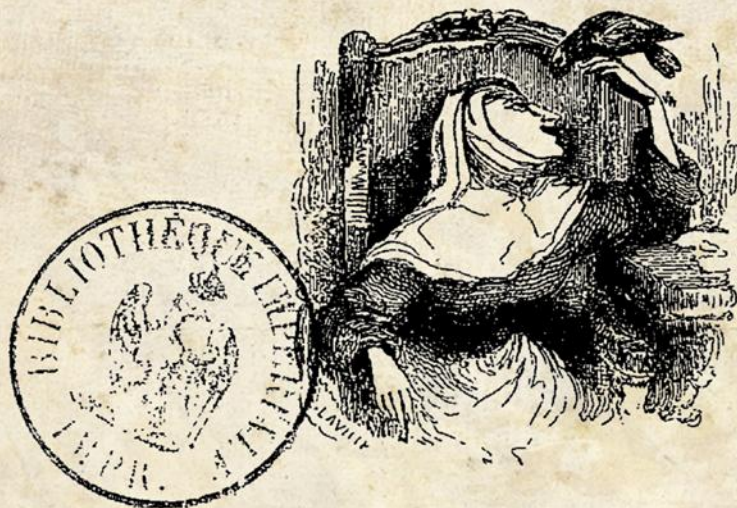
JEAN BAPTISTE LOUIS GRESSET

VER - VERT

OF

DE REIZEN
VAN DE PAPEGAAI
VAN DE VISITATIE VAN NEVERS

*HEROÏ-KOMISCH GEDICHT
IN
VIER ZANGEN*

Académie Ver-Vert

AMSTERDAM - BREDA - LA HAYE - OOIJ - TILBURG

MMXIII

Colofon

VER-VERT of De reizen van de papegaai van de Visitatie van Nevers is de vertaling van Jean Baptiste Louis Gressets *VER-VERT ou Les voyages du perroquet de la Visitation de Nevers* dat in 1734 voor het eerst verscheen in drie, waarschijnlijk clandestiene, edities zonder auteursnaam, met als plaatsen van uitgave Rouen, La Haye en Londres. De twee laatste plaatsnamen zijn waarschijnlijk gefingeerd.

Vertaling: Monique Bullinga, Jaap Engelsman, Martin Hulsenboom, Ed Schilders, Jos Swiers

Research: Harry van Boxtel

Eindredactie: Jaap Engelsman

Vormgeving: Martin Hulsenboom

Drukwerk: NBD Biblion, Leidschendam

Uitgave: Académie Ver-Vert, Amsterdam, Breda, La Haye, Ooij, Tilburg, 2013

Deze uitgave werd in juli 2013 'hors commerce' gedrukt in een oplage van 50 exemplaren.

Tweede, gecorrigeerde druk (17 exemplaren), september 2013.

Copyright © 2012, 2013 Académie Ver-Vert en de respectieve auteurs.

Over Gresset en Ver-Vert: <http://www.cubra.nl/PM/>

VOORWOORD

Ed Schilders

Er is niemand die meer weet over en meer begrijpt van de cultuurgeschiedenis van de vogels die wij ‘papegaaien’ noemen dan Harry van Boxtel. Het was een van zijn eerste boekpublicaties waardoor ik in 1988 met hem in contact kwam. Dat boek heet *Naar de ziel van de fles*, en heeft als ondertitel ‘Over papegaaien & Marcel Broodthaers’. Het was het derde deel in de serie ‘Het Papegaaienmuseum’.

In september 2011 kwamen Harry en ik tot de conclusie dat het de allerhoogste tijd werd dat dat ‘Papegaaienmuseum’ een filiaal zou openen op het internet. Met Harry als Directeur, en mijzelf als factotum, duivelstoelager, nachtportier, kortom: als webmaster. Om te beginnen zou dit museum zich beperken tot ‘Parijs in de 19de eeuw’, de plaats en de tijdspanne die als geen andere een lawine van literaire, schilder- en podiumkunstige, muzikale en grafische papegaaien hebben voortgebracht. De gouden eeuw van de papegaai. Het resultaat kan gevonden worden op de website: <http://www.cubra.nl/PM/>

Hoewel het niet geleid heeft tot promotie binnen het Papegaaienmuseum, was de Directeur toch aangenaam verrast toen ik hem enige maanden na de opening terloops vertelde dat ik op het internet de tekst had gevonden van *Groentje*. Toch niet *Groentje* van Prudens van Duyse? Dé *Groentje*? Uit 1843? Die stond al lang op het lijstje van op te sporen teksten. Want *Groentje* was de eerste Nederlandse vertaling van *Ver-Vert*. En dát, ja, dát was, zo sprak de Directeur, nou, laten we zeggen: hoog in de toptien-aller-tijden van berijmde papegaaienavonturen. Kende ik dat niet? Van Gresset. Nee, dat kende ik niet.

Het was niet moeilijk om Gressets *Ver-Vert* een plaatsje te geven in het Papegaaienmuseum. Jean Baptiste Louis Gresset schreef dit ‘heroïkomische’ dichtwerk weliswaar in 1733, maar pas in het Parijs van de 19de eeuw verschenen de beste edities, met de bestgedrukte illustraties, en de beste commentaren. Pas in de 19de eeuw werd *Ver-Vert* verwerkt door Jacques Offenbach, kreeg het toneel- en balletuitvoeringen, en

werd hij een satirisch icoon. En wat andere papegaaien in het Papegaaienmuseum niet gelukt was – waaronder zulke coryfeeën als Cocotte van Heinrich Heine, en Loulou van Gustave Flaubert - dat kreeg Ver-Vert wél voor elkaar: hij kreeg nieuwe vrienden, bezoekers kwamen terug om zijn webpagina's te voeren.

Ver-Vert groeide uit tot zijn eigen vleugel van het Papegaaienmuseum. Ik zal daar niet gedetailleerd over uitweiden. De lezer kan naar de genoemde website gaan en van daaruit de tientallen 'zalen' bezoeken, de webpagina's die tot stand zijn gekomen met medewerking van Ver-Vert's nieuwe Nederlandse vrienden. Bezichtig de bio- en bibliografie. Vergaap u aan de tientallen vertalingen. Prijs de prent- en schilderkunst. De oogst maakte vooral duidelijk dat Ver-Vert's heldendaden, die zelfs in Frankrijk vrijwel vergeten zijn, afgestoft moesten worden.

Jaap Engelsman heeft de originele stofdoek aangedragen. Hij was het die voorstelde om Gressets tekst te begunstigen met een nieuwe Nederlandse vertaling. Dat zou de derde zijn, want behalve Van Duyse, zo was al gebleken, had ook H. Henken ongeveer tegelijkertijd een 'vrije bewerking' laten drukken bij J.B. Ulrich in Rotterdam. Of de vijfde, want uit de *Levensberichten* van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde bleek dat de letterkundigen Albertus Perk en J.W. Veder enige postume faam genoten met hun vertalingen van *Ver-Vert*. Waarschijnlijk zijn hun vertalingen niet in druk verschenen, maar ontleenden ze hun bekendheid aan voordrachten.

Engelsmans voorstel leidde tot de samenstelling van een vertalersgroep. Gressets tekst werd door hem opgedeeld in porties, die vertaald en berijmd werden door Monique Bullinga, Martin Hulsenboom, Ed Schilders, Jos Swiers, en Jaap Engelsman zelf. Een precieze opgave van het aandeel van de vertalers is opgenomen in de Verantwoording. Bij hun research werden zij bijgestaan door Harry van Boxtel.

De keuze voor niet één maar meer vertalers heeft geleid tot een tekst waarin de lezer verschillende interpretaties zal opmerken. Een uiteenlopende benadering over de omzetting van de Franse versvoeten naar Nederlandse valt daarbij het meest op. Omdat de vertaling in de eerste plaats een groepsproject was waarmee Gressets *Ver-Vert* weer onder de aandacht werd gebracht van de lezers van nu, heeft de

vertalersgroep besloten de tekst te laten zijn zoals hij is: misschien niet eenduidig qua stijlopvatting, maar wel eenduidig qua enthousiasme voor het werk van Gresset. *Ver-Vert's* grafschrift werd door alle vertalers berijmd; het resultaat daarvan is hierachter te lezen.

Een belangrijke steun bij het onderzoek naar de uitgave, receptie, en reputatie van Gressets *Ver-Vert* was de beredeneerde tentoonstellingscatalogus van Jean-Michel Roudier: *Ver-Vert, étude d'un phénomène littéraire & artistique* (Nevers 2002, Musées de la Nièvre). Het is het enige werk waarin twee eeuwen *Ver-Vert*-fascinatie gedocumenteerd is. Jos Swiers slaagde erin om tien jaar later een tiental exemplaren van deze catalogus uit Nevers te laten overvliegen naar Nederland, en wel ten behoeve van de ondertussen opgerichte 'Académie Ver-Vert, Institut Universel de Recherches Générales sur *Ver-Vert* de Jean Baptiste Louis Gresset'. Wie in die naamgeving een echo beluistert uit het werk van Willem Elsschot, die heeft goede literair-historische oren.

Sinds 2002 heeft echter ook het internet een enorme vlucht genomen. Alleen al de bronnen die beschikbaar kwamen via de websites Gallica (van de Bibliothèque Nationale de France), Google Books, en het vooral op de VS en Canada gerichte Archive, bleken een goudmijn aan bio- en bibliografische informatie te bevatten die nooit eerder ontgonnen was. De resultaten van de zoektochten in die digitale mijnschachten hebben hun beslag gekregen op de eerder genoemde webpagina's van het Papegaaienmuseum. Wie die pagina's bezoekt, zal hopelijk het hoofd schudden bij het aanschouwen van alle details die hier verzameld werden om geen andere reden dan dat ze het beeld van een komisch heldendicht van slechts 760 regels nog scherper belichten.

Zelfs de Directeur had deze overvloed niet verwacht. Vanwege diezelfde Directeur mag ik, als factotum, duivelstoejager en nachtportier, de lezer dezes waarschuwen, of liever: verblijden. Er komt nog veel meer. Maar voorlopig is het dit: namens de leden van de Académie Ver-Vert, wens ik u veel genoegen met deze nieuwe vertaling.

Moreau del.

Simonet sc.

Admis partout, si l'on en croit l'histoire,
l'Amant chéri mangeoit au refectoire.

VER-VERT Ch. I.

Eerste Zang

Chant Premier

VER-VERT

ou

Les voyages du perroquet de la Visitation de Nevers

Poème héroi-comique en quatre chants

*À MADAME L'ABESSE D****

Chant premier

Vous, près de qui les graces solitaires
Brillent sans fard, et regnent sans fierté,
Vous, dont l'esprit, né pour la vérité,
Sçait allier à des vertus austeres
Le goût, les ris, l'aimable liberté;
Puisqu'à vos yeux vous voulez que je trace
D'un noble oiseau la touchante disgrace.

Soyez ma muse, échauffez mes accens,
Et prêtez-moi ces sons intéressans,
Ces tendres sons que forma votre lyre,
Lorsque Sultane, au printems de ses jours,
Fut enlevée à vos tristes amours,
Et descendit au ténébreux empire:
De mon héros les illustres malheurs,
Peuvent aussi se promettre vos pleurs.
Sur sa vertu, par le sort traversée,
Sur son voyage et ses longues erreurs,
On auroit pû faire une autre odissée;
Et, par vingt chants, endormir les lecteurs:

VER-VERT

of

De reizen van de papegaai van de Visitatie van Nevers

Heroï-komisch gedicht in vier zangen

*AAN MEVROUW DE ABDIS D****

Eerste zang

U, bij wie de gratiën in 't convent
Schitt'ren zonder opsmuk, en ook trotsloos
Heersen, u, die waarheid zo grandioos
Aan deugdzaamheid verbindt en zo prudent
Ook smaak en gelach zonder trukendoos,
Voor u beschrijf ik een vogel zo fier,
En tevens het trieste lot van dit dier.

Wees mijn muze, maak levend mijn taal,
Leen mij de klanken, zo mooi, zo tonaal,
Die u ontlokt aan de snaar van uw lier
Zoals bij Sultane, vol levenslust,
Die u tot slot hebt omhelsd en gekust
Op weg naar het eeuwige wachtkwartier.
Geheid gaat u huilen, als ik verhaal
Over mijn held met zijn reis en schandaal.
Men kan 't als Homerus gaan beschrijven,
Een Odyssee gelijk, waarbij zijn lot
En dwalingen net zo gaan beklijven
Als twintig saaie zangen uit dit vod;

On auroit pû, des fables surannées,
Ressusciter les diables et les dieux;
Des faits d'un mois, occuper des années;
Et, sur des tons d'un sublime ennuyeux,
Psalmodier la course infortunée
D'un perroquet, non moins brillant qu'Énée,
Non moins dévôt, plus malheureux que lui.
Mais trop de vers entraînent trop d'ennui.
Les muses sont des abeilles volages;
Leur goût voltige, il fuit les longs ouvrages;
Et, ne prenant que la fleur d'un sujet,
Vole bien-tôt sur un nouvel objet.
Dans vos leçons j'ai puisé ces maximes;
Puissent vos loix se lire dans mes rimes!

Si, trop sincère, en traçant ces portraits,
J'ai dévoilé les mystères secrets,
L'art des parloirs, la science des grilles,
Les graves riens, les mystiques vetilles,
Votre enjoûment me passera ces traits;
Votre raison, exempte de foiblesses,
Sçait vous sauver ces fades petites;
Sur votre esprit, soumis au seul devoir,
L'illusion n'eut jamais de pouvoir:
Vous sçavez trop qu'un front que l'art déguise,
Plaît moins au ciel qu'une aimable franchise.
Si la vertu se montrait aux mortels,
Ce ne seroit, ni par l'art des grimaces,
Ni sous des traits farouches et cruels,
Mais sous votre air, ou sous celui des graces
Qu'elle viendroit mériter nos autels.
Dans maint auteur de science profonde,
J'ai lû qu'on perd à trop courir le monde;
Très-rarement en devient-on meilleur:
Un sort errant ne conduit qu'à l'erreur.
Il nous vaut mieux vivre au sein de nos lares,
Et conserver, paisibles casaniers,
Notre vertu dans nos propres foyers,
Que parcourir bords lointains et barbares;

Of als oude fabels met veel goden,
Duivels uit de oude tijd, met maanden
Die wel jaren duren en de noden
Niet verhullen van de reis die gaande-
Weg zo onfortuinlijk bleek dat hij niet
Minder glansrijk dan in Aeneas' lied
En minder vroom en ongelukkig was.
Maar een te lang gezang geeft hier geen pas.
De muzen gaan als bijen door het zwerk,
Zigzaggend en bang voor het echte werk.
Een snuif nectar hier, nog een snuifje daar
Zo vliegen ze langs het bloemenaltaar.
Uw lessen hebben mij volstrekt geleerd
De wetten in uw verzen: niet verkeerd!

Heb ik, oprecht, al schrijvend dit verhaal
Verborgen geheimen, als een waar schandaal
Onthuld, regels van het geheim parloor
En vertelgrut vermeld aan 't lekenkoor,
Vergeef mij vriendelijk die brabbeltaal.
Uw verstand, met zwakheden onbekend,
Negeert mijn taalgebruik heel eloquent;
In uw geest, geheel aan plicht gewijd,
Is voor illusie geen plaats en geen tijd.
De hemel heeft, dat weet u al te best,
Juist aan verhuld gelaat een grote pest.
Zo de deugd zich aan stervelingen toont,
Laat zij gegrijs volledig achterwege.
Ook worden woeste trekken niet getoond,
Maar tooit zij zich, als u, van godeswege,
Als gratiën: die eer wordt ons betoond.
Bij veel auteurs van groot vernuft las ik
Dat men op reizen veel kwijtraakt tot zijn schrik
En dat men zelden rijker huiswaarts keert:
Dwaling wordt al zwerwend gecultiveerd.
Beter is het huisgoden te prijzen
En onze deugd, als ware huismussen,
Te koest'ren, bewaren bij de knusse
Haard, dan woeste streken te bereizen.

Sans quoi le cœur, victime des dangers,
Revient chargé des vices étrangers.
L'affreux destin du héros que je chante,
En éternise une preuve touchante:
Tous les échos des parloirs de Nevers,
Si l'on en doute, attesteront mes vers.

À Nevers donc chez les visitandines,
Vivoit n'aguère un perroquet fameux,
À qui son art et son cœur généreux,
Ses vertus même, et ses graces badines,
Auroient dû faire un sort moins rigoureux,
Si les beaux cœurs étoient toûjours heureux.
Ver-Vert (c'étoit le nom du personnage)
Transplanté là de l'indien rivage,
Fut, jeune encor, ne sachant rien de rien,
Au susdit cloître enfermé pour son bien;
Il étoit beau, brillant, leste et volage,
Aimable et franc comme on l'est au bel âge;
Né tendre et vif, mais encore innocent;
Bref, digne oiseau d'une si sainte cage,
Par son caquet digne d'être en couvent.

Pas n'est besoin, je pense, de décrire,
Les soins des sœurs, des nones, c'est tout dire;
Et chaque mere, après son directeur,
N'aimoit rien tant ; même dans plus d'un cœur,
Ainsi l'écrit un chroniqueur sincère,
Souvent l'oiseau l'emporta sur le pere.
Il partageoit dans ce paisible lieu,
Tous les sirops dont le cher pere en Dieu,
Grace aux bienfaits des nonettes sucrées,
Réconfortoit ses entrailles sacrées.
Objet permis à leur oisif amour,
Ver-Vert étoit l'ame de ce séjour;
Exceptez-en quelques vieilles dolentes,
Des jeunes cœurs jalouses surveillantes,
Il étoit cher à toute la maison.
N'étant encor dans l'âge de raison,

Het hart komt anders, belaagd door gevaar,
Dan weerom als verdorven piekeraar.
Het gruw'lijk lot van de bezongen held
Is er het blijvend voorbeeld van dat telt:
Met de geruchten uit Nevers' parloor
Gaan mijn teksten bij twijfel altijd vóór.

In Nevers, bij de visitandinnen,
Leefde dus ooit een befaamd papegaai,
Voor wie, van hart zo zachtzinnig en fraai,
Vol van deugd en plezier, zonder grienen,
Het lot wel beter had mogen vallen:
Laat immers een goed hart het verknallen?
Ver-Vert (want zo heette de papegaai),
Hierheen vervoerd uit een Indische baai,
Werd klein nog, bleu als het jong van een kip,
Juist daarom geplaatst in dit nonnenschip.
Wat was hij mooi, briljant, wispelturig,
Sprakzaam, eerlijk ook, nooit ongedurig,
Gevoelig, onschuldig, jeugdig en rein.
Waar kon hij een betere vogel zijn
Dan hier in zijn kooi, waardig en vurig?

Me dunkt, het is niet nodig om de zorg
Der soeurs te schilderen; hun faam staat borg.
En niets was alle zusters, na haar 'vader',
Zo dierbaar als Ver-Vert; ja zelfs, zo meldt
Een eerlijk chroniqueur, sloeg men die held
Vaak hoger aan dan heel het zielzorgkader.
Van alle drankjes die de lieve meiden
- Als heilsiroop voor maag en hart en keel
Van hun eerwaarde - dagelijks bereidden,
Ontving het beest in 't vredig oord zijn deel.
Ver-Vert - als lief aanvaardbaar voor een non -
Was hart en ziel van dit claustraal *maison*.
Van een of and're oude jammertrien
En nijdig spiedend jongvolk afgezien,
Was hij bij alle zusters favoriet.
Volwassenheid, die kende hij nog niet;

Libre, il pouvoit et tout dire et tout faire;
Il étoit sûr de charmer et de plaire.
Des bonnes sœurs égayant les travaux,
Il becquetoit et guimpes et bandeaux:
Il n'étoit point d'agréable partie,
S'il n'y venoit briller, caracoller,
Papillonner, siffler, rossignoler;
Il badinoit, mais avec modestie,
Avec cet air timide et tout prudent,
Qu'une novice a même en badinant.
Par plusieurs voix interrogé sans cesse,
Il répondoit à tout avec justesse.
Tel autrefois César, en meme tems,
Dictoit à quatre, en stiles différens.

Admis par tout, si l'on en croit l'histoire,
L'amant chéri mangeoit au réfectoire:
Là, tout s'offroit à ses friands desirs;
Outre qu'encor, pour ses menus plaisirs,
Pour occuper son ventre infatigable,
Pendant le tems qu'il passoit hors de table,
Mille bonbons, mille exquises douceurs
Chargeoient toujours les poches de nos sœurs.
Les petits soins, les attentions fines,
Sont nés, dit-on, chez les visitandines;
L'heureux Ver-Vert l'éprouvoit chaque jour;
Plus mitonné qu'un perroquet de cour,
Tout s'occupoit du beau pensionnaire;
Ses jours couloient dans un noble loisir:
Au grand dortoir il couchoit d'ordinaire,
Là, de cellule il avoit à choisir:
Heureuse encor, trop heureuse la mere
Dont il daignoit au retour de la nuit,
Par sa présence honorer le réduit!
Très-rarement les antiques discrettes,
Logeoient l'oiseau ; des novices propettes
L'alcove simple étoit plus de son goût;
Car, remarquez qu'il étoit propre en tout.
Quand, chaque soir, le jeune anachorette

Hij kon dus doen en zeggen wat hij wou,
En stal subiet het hart van elke vrouw.
Hij plukte snaaks aan hoofd- en boezemkleden,
En lachen dat de brave zusters deden!
Partijtjes waren nooit volkomen feest
Als hij er niet kwam dollen op zijn rek,
Kwam fluiten, zingen ook, met radde bek;
Hij grapte lustig, maar bleef toch bedeesd,
Met dat beschroomd en heel bedachtzaam air
Van de novice, al schertst die met veel flair.
En werd hij ook met vraag op vraag bestookt,
Zijn antwoord was steeds even uitgekookt -
Net Caesar, die zijn schrijvers, vier man sterk,
Dicteerde in een stijl voor elke klerk.

Het dierbaar dier, dat alom welkom was,
Vond aan de refterdis zijn bord, zijn glas,
Met volop keuze voor de lekkerbek.
En had hij tussendoor eens kleine trek,
Of rammelde zijn bodemloze maag
Op uren zonder maal, dan at hij graag
De handenvol exquisite lekkernijen
Die men op zak had om het dier te vleien.
Attenties, goede zorg - op zulke dingen
Ligt het octrooi bij deze kloosterlingen.
Geen papegaai werd ooit aan 't hof verwend
Als hier Ver-Vert, die schoongeveerde vent.
De nonnen vlógen voor hun commensaal,
Wiens dagen kabbelden in ledigheid.
Hij sliep gewoonlijk in de grote zaal;
Daar vond hij bed na bed voor zich gespreid.
Maar ál te zalig was de non wier kaal
Vertrek hij bij het vallen van de nacht
Met zijn verschijning gulle hulde bracht.
De kuise oudjes hadden deze haan
Maar zelden als logé; hij hechtte aan
De vorm, zodat hij beter slapen kon
Nabij een jonge, welgevormde non.
Had 's avonds dan ons pastorale knaapje

Avoit fixé sa nocturne retraite,
Jusqu'au lever de l'astre de Venus
Il reposoit sur la boëtte aux agnus.

À son réveil, de la fraîche nonette
Libre témoin, il voyoit la toilette,
Je dis toilette, et je le dis tout bas;
Oüi, quelque part, j'ai lû, qu'il ne faut pas,
Aux fronts voilés, des miroirs moins fideles
Qu'aux fronts ornés de ponpons et dentelles:
Ainsi qu'il est pour le monde et les cours,
Un art, un goût de modes et d'atours,
Il est aussi des modes pour le voile;
Il est un art de donner d'heureux tours
À l'étamine, à la plus simple toile:
Souvent l'essain des folâtres amours,
Essain qui sçait franchir grilles et tours,
Donne aux bandeaux une grâce piquante,
Un air galant à la guimpe flotante;
Enfin, avant de paroître au parloir,
On doit au moins deux coups d'œil au miroir.

Ceci soit dit, entre nous, en silence;
Sans autre écart revenons au héros.
Dans ce séjour de l'oisive indolence,
Ver-Vert vivoit sans ennuis, sans travaux,
Dans tous les cœurs il regnoit sans partage:
Pour lui sœur Thecle oublioit les moineaux;
Quatre serins en étoient morts de rage,
Et deux matous, autrefois en faveur,
Dépérissoient d'envie et de langueur.
Qui l'auroit dit! Dans ces jours pleins de charmes,
Qu'en pure perte on cultivoit ses mœurs,
Qu'un tems viendrait, tems de crime et d'allarmes,
Où ce Ver-Vert, tendre idole des cœurs,
Ne seroit plus qu'un triste objet d'horreurs!
Arrête, muse, et retarde les larmes
Que doit coûter l'aspect de ces malheurs,
Fruit trop amer des égards de nos sœurs.

Zijn keuze laten vallen op een schaapje,
Dan sliep hij op haar Agnus Dei-trommel
Tot Venus' ster hen wekte uit hun dommel.

Na zijn ontwaken zag hij onbelet
Het frisse meisje aan bij haar toilet.
Ik zeg 'toilet', dat u mij goed verstaat,
Want zij, las ik, die meest gesluierd gaat,
Verlangt een trouwe spiegel aan de wand
Niet minder fel dan zij die pronkt met kant.
Zoals de wereld - en het hof - een code,
Een stijl hanteert in opschik en in mode,
Zo heeft ook elke voile zijn eigen trant.
En gaas, hoe simpel ook, dát weten snode
Gesluierten te plooiën heel charmant.
Vaak schenkt de zwerm van speelse liefdesgoden,
Niet afgeschrikt door tralies of verboden,
Een hoofdband een pikante elegantie,
Een borstdoek een charmante abundantie.
Kortom, de modieuze kloostervrouw
Is zeker tweemaal daags haar spiegel trouw.

Discretie is vereist, dus keren wij
Terug naar onze held, rechttoe rechtaan.
Ver-Vert genoot, van werk en zorgen vrij,
Al flierefluitend van zijn lui bestaan.
In ieder nonnenhart won hij het pleit:
Soeur Thècle zag haar mussen niet meer staan
En vier kanaries stikten puur van nijd.
Twee katers - kort daarvoor in ieders gratie -
Crepeerden, ziek van afgunst en frustratie.
Ach, wie voorzag, in hemelzoete wanen,
Het loze van Ver-Vert zijn elevatie,
Die tijd waarin verderf zijn weg zou banen,
En hoe de vogel, eens de bloem der natie,
Verzonk in abhorreuze aberratie!
Pleng, muze, later pas uw zilte tranen,
Getuigend van zijn wrede degradatie,
Te wrange vrucht van vrome educatie.

Moreau del.

Simonet sc.

De Moulins même on venoit pour le voir ;
Le beau Ver - vert ne bougeoit du parloir.

VER - VERT Ch. II.

Tweede Zang

Chant Deuxième

Chant deuxième

On juge bien qu'étant à telle école
Point ne manquoit du don de la parole;
L'oiseau disert, hormis dans les repas,
Tel qu'une none il ne déparloit pas:
Bien est-il vrai qu'il parloit comme un livre,
Toûjours d'un ton confit en sçavoir vivre.
Il n'étoit point de ces fiers perroquets
Que l'air du siecle a rendu trop coquets,
Et qui, siflés par des bouches mondaines,
N'ignorent rien des vanités humaines.
Ver-Vert étoit un perroquet dévot,
Une belle ame innocemment guidée,
Jamais du mal il n'avoit eu l'idée,
Ne disoit onc un immodeste mot:
Mais en revanche, il sçavoit des cantiques,
Des oremus, des colloques mystiques,
Il disoit bien son benedicite,
Et notre mere, et votre charité.
Il sçavoit même un peu de soliloque
Et des traits fins de Marie Alacoque.
Il avoit eu dans ce docte manoir,
Tous les secours qui menent au sçavoir:
Il étoit là, maintes filles sçavantes,
Qui, mot pour mot, portoient dans leurs cerveaux,
Tous les noëls anciens et nouveaux.
Instruit, formé par leurs leçons fréquentes,
Bien-tôt l'eleve égala ses régentes;
De leur ton même, adroit imitateur,
Il exprimoit la pieuse lenteur,
Les saints soupirs, les notes languissantes
Du chant des sœurs, colombes gémissantes;
Finalement, Ver-Vert sçavoit, par cœur,
Tout ce que sçait une mere de chœur.

Trop resserré dans les bornes d'un cloître,
Un tel mérite au loin se fit connoître;
Dans tout Nevers, du matin jusqu'au soir,

Tweede zang

Aldus bekwaam geschoold, dat is gewis,
Was met des vogels tongriem weinig mis.
Zijn sneb stond geen moment op non-actief,
Tenzij hij at (dat nam hij dan voor lief).
Ofschoon bedreven als een boekgeleerde,
Zo'n door en door geciviliseerde,
Verschilde hij van and're van zijn soort
Die - door de tijdgeest, zo koket, bekoord
En gesouffleerd door te mondaine lieden -
Hautaine trots en ijdelheid verrieden.
Ver-Vert was uitermate religieus,
Een onbevleete ziel vol van devotie.
Van zondigheid had hij geen enk'le notie:
Nooit uitte hij zich schunnig of onheus.
Nee, hij zong menig glorieus kantieck,
Oreerde felbevlogen en mystieck.
De psalmen bad de vogel altogader,
Het *Wees Gegroet* en heel het *Onze Vader*.
Marie Alacoque's bezielde betogen
Spuide hij en al haar monologen.
Ver-Vert, tot kennisgaring aangespoord,
Vond volop ondersteuning in dit oord,
Want elke zuster, pril nog als de lente,
Zong knap elk lied, coupletten én refrein,
Dat tijdens Kerst zeer gangbaar placht te zijn.
Al gauw bereikte hij door hun frequente
Lessen het niveau van zijn docenten.
Als vaardig imitator van hun aard
Was zelfs zijn toon beschroomd en zachtbedoord:
Vroom zuchtend en indachtig het prudente,
Wist hij zijn zangkunst kwelend uit te venten.
Met deze vaardigheid, probaat vergaard,
Werd ieder koorlid knap geëvenaard.

Het klooster was te klein voor zo'n talent,
Dat vliegensvlug van verre werd herkend.
Nevers' bewoners spraken als in koor

Il n'étoit bruit que des scenes mignones
 Du perroquet des bienheureuses nones;
 De Moulins même on venoit pour le voir.
 Le beau Ver-Vert ne bougeoit du parloir.
 Sœur Mélanie, en guimpe toûjours fine,
 Portoit l'oiseau: d'abord, aux spectateurs,
 Elle en faisoit admirer les couleurs,
 Les agrémens, la douceur infantine;
 Son air heureux ne manquoit point les cœurs.
 Mais la beauté du tendre Néophite
 N'étoit encor que le moindre mérite;
 On oublioit ses attraits enchanteurs,
 Dès que sa voix frappoit les auditeurs.
 Orné, rempli de saintes gentilleses
 Que lui dictoient les plus jeunes professes,
 L'illustre oiseau commençoit son récit;
 À chaque instant, de nouvelles finesses,
 Des charmes neufs varioient son débit;
 Eloge unique et difficile à croire,
 Pour tout parleur qui dit publiquement;
 Nul ne dormoit dans tout son auditoire!
 Quel orateur en pourroit dire autant?
 On l'écoutoit, on vantoit sa memoire;
 Lui, cependant, stilé parfaitement,
 Bien convaincu du néant de la gloire,
 Se rengorgeoit toûjours dévotement
 Et triomphoit toûjours modestement.
 Quand il avoit débité sa science,
 Serrant le bec, et parlant en cadence,
 Il s'inclinoit d'un air sanctifié
 Et laissoit là son monde édifié:
 Il n'avoit dit que des phrases gentilles,
 Que des douceurs; excepté quelques mots
 De médisance, et tels propos de filles
 Que, par hazard, il apprenoit aux grilles,
 Ou que nos sœurs traitoient dans leur enclos,
 Ainsi vivoit, dans ce nid délectable,
 En maître, en saint, en sage véritable,
 Pere Ver-Vert, cher à plus d'une Hebé;

Van alle knusse scènes, vol van wonne,
Met die markante vogel bij de nonnen.
Men rept zich massaal naar het parloor.
Ver-Vert bracht daar nu al zijn dagen door.
Gewoonlijk was het zuster Mélanie
Die, fijngekapt, het beest vol liefde droeg.
Ze toonde het bezoek, dat erom vroeg,
Zijn bontgekleurde verensuperplie,
Die prompt zijn faam naar ijle hoogten joeg.
De fraaiheid van de tere neofiet
Was evenwel zijn grootste pluspunt niet.
Van al dat schone had men schoon genoeg
Zodra zijn stem hen schier met stomheid sloeg.
Gracicus, gebenedijd en onverveerd,
Door jonge postulanten gedicteerd,
Begon Ver-Vert met verve zijn verhaal,
Zijn trant van spreken steeds gevarieerd
Met nieuwe vondsten in verfijnde taal.
Wie zijn publiek geregeld wakkerschudt,
Voelt vast waardering voor Ver-Vert's vermogen:
Geen luisteraar is ooit eens ingedut -
Kan ook maar één orator daarop bogen?
Men hoort hem aan, geloofd wordt zijn geheugen;
Maar altijd blijft Ver-Vert zichzelf, en pleit,
Diep overtuigd, dat roem niet echt kan deugen.
Hij heft zijn kopje vol godvruchtigheid,
En viert zijn zege in bescheidenheid.
Had hij zijn wijze woord gezegd, perfect,
Met zuiver maatgevoel en strak gebekt,
Dan knikte hij gelijk een kerkpatroon,
En wijsheid was dan des bezoekers loon.
Ver-Vert sprak nooit een onvertogen woord,
Maar altijd zoetgevooid; soms was er wel
Een roddelpraatje of iets ongehoords,
Bij toeval opgepikt in het parloor,
Of prietpraat van een zuster in haar cel.
Zo leefde in dit hemels nest op aard'
Als heer van stand, als wijsgeer met een staart,
Vader Ver-Vert, door veel Hébé's geëerd;

Gras comme un moine, et non moins vénérable,
Beau comme un cœur, sçavant comme un abbé;
Toûjours aimé comme toûjours aimable,
Civilisé, musqué, pincé, rangé,
Heureux enfin, s'il n'eut pas voyagé.
Mais vint ce tems d'affligeante mémoire,
Ce tems critique où s'éclipse sa gloire.
Ô crime! Ô honte! Ô cruel souvenir!
Fatal voyage! Aux yeux de l'avenir,
Que ne peut-on en dérober l'histoire?
Ah! Qu'un grand nom est un bien dangereux?
Un sort caché fut toûjours plus heureux.
Sur cet exemple, on peut ici m'en croire;
Trop de talens, trop de succès flatteurs
Traînent souvent la ruine des mœurs.

Ton nom, Ver-Vert, tes proïesses brillantes
Ne furent point bornés à ces climats;
La renommée annonça tes appas,
Et vint porter ta gloire jusqu'à Nantes.
Là, comme on sçait, la visitation
A son bercail de révérendes meres,
Qui, comme ailleurs, dans cette nation,
À tout sçavoir ne sont pas les dernières;
Par quoy, bien-tôt, apprenant des premières
Ce qu'on disoit du perroquet vanté,
Desir leur vint d'en voir la vérité.
Desir de fille est un feu qui dévore,
Desir de none est cent fois pis encore.
Déjà les cœurs s'envolent à Nevers,
Voilà, d'abord, vingt têtes à l'envers
Pour un oiseau. L'on écrit tout à l'heure
En nivernois à la supérieure,
Pour la prier que l'oiseau plein d'attraits
Soit, pour un tems, amené par la Loire;
Et que, conduit aux rivages nantais,
Lui-même il puisse y jouir de sa gloire,
Et se prêter à de tendres souhaits.

Een kloosterling, wel vet maar eerbied waard
Schoon als een hart, en als een abt geleerd
Vol minzaamheid en immer minnenswaard
Beschaafd, gekroeld, verzorgd, geparfumeerd;
Gelukkig dus, want door geen reis gedeerd.
We weten het, nu volgt de tijd van doem.
Een crisistijd verduistert Ver-Verts roem.
Misdadig! Wreed! Herinnering vol smaad!
Fatale reis! Helaas het is te laat:
Geschiedenis kan niemand overdoen.
Vermaardheid maakt een leven vaak kapot,
Geluk schuilt in een onopvallend lot.
Van dit exempel maak ik mijn sermoen:
Te veel talent, succes in overvloed
Leidt dikwijls tot een zedelijk bankroet.

Jouw naam was groot, Ver-Vert, je sprak briljant,
Jouw woord bleef niet slechts tot Nevers beperkt,
Het kreeg ook vleugels, koos het hoogste zwerk,
En droeg jouw roem tot in het verre Nantes.
U weet, daar heeft de Visitatie
Een huis vol nonnen, wijs en eerbiedwaardig,
Die net als allen in hun kloosternatie
Als eersten willen weten wat er waar is;
De kous, zelfs als het naadje nog niet klaar is.
Een papegaai? Met van die vrome woorden?
Heel Klooster-Nantes begeert hem live te horen.
Een vrouw begeert gelijk een vuur dat vreet,
Een non die brandt is honderd keer zo heet.
Alleen van het idee wordt Nantes al dol
En twintig nonnenharten slaan op hol
Voor één vogel. Men schrijft terstond een brief:
Of het de Moeder van Nevers gerieft
Die schone vogel aan hen uit te lenen.
De bootreis op de Loire is lang, dat wel,
Maar onderweg zal hij zich niet vervelen;
Op weg naar Nantes zal elke reisgezel
Hem roemen en zich bij hem aanbevelen.

La lettre part. Quand viendra la réponse?
Dans douze jours. Quel siècle jusques là!
Lettre sur lettre et nouvelle semonce:
On ne dort plus: sœur Cecile en mourra.
Or, à Nevers, arrive enfin l'épître.
Grave sujet: on tient le grand chapitre.
Telle requête effarouche d'abord.
Perdre Ver-Vert? Ô ciel! Plûtôt la mort.
Dans ces tombeaux, sous ces tours isolées,
Que ferons-nous si ce cher oiseau sort?
Ainsi parloient les plus jeunes voilées
Dont le cœur vif, et las de son loisir
S'ouvroit encore à l'innocent plaisir;
Et, dans le vray, c'étoit la moindre chose
Que cette troupe étroitement enclose
À qui, d'ailleurs, tout autre oiseau manquoit,
Eût pour le moins un pauvre perroquet.

L'avis, pourtant, des meres assistantes,
De ce sénat d'antiques présidentes,
Dont le vieux cœur aimoit moins vivement,
Fut d'envoyer le pupile charmant
Pour quinze jours; car, en têtes prudentes,
Elles craignoient qu'un refus obstiné
Ne les broüillât avec nos sœurs de Nantes;
Ainsi jugea l'état embeguiné.
Après ce Bill des miledis de l'ordre,
Dans la commune, arrive grand désordre:
Quel sacrifice! Y peut-on consentir?
Est-il donc vray? (dit la sœur Seraphine)
Quoy, nous vivons, et Ver-Vert va partir! ...
D'une autre part, la mere sacristine
Trois fois pâlit, soûpire quatre fois,
Pleure, frémit, se pâme, perd la voix:
Tout est en deuil: je ne sçai quel présage,
D'un noir crayon, leur trace ce voyage.
Pendant la nuit, des songes pleins d'horreur,
Du jour encor redoublent la terreur.
Trop vains regrets! L'instant funeste arrive:

De brief gaat uit. Wanneer zal men iets horen?
Een week of twee lijkt wel een eeuwigheid!
Dus nog een brief, gesteld in strenger woorden.
Heel Nantes slaapt slecht en soeur Cécile bezwijkt.
Nevers ontvangt ten slotte het epistel.
Ontsteltenis! Men houdt een Groot Kapittel.
Geschokt maar strijdbaar: Geen berusting!
“Wij geen Ver-Vert? Dan allemaal de lucht in!”
“Wat hebben wij hier verder te verliezen?
Een graf met torens!” luidde de verzuchting.
Zo spraken zij, de jongsten, de novicen,
Wier speelse hart nog hunkert naar vertier
En open staat voor kinderlijk plezier.
Maar zeg nou zelf: is dit zo’n rare vraag
Van deze klucht van nonnen, dat zij graag,
Die naast Ver-Vert geen vogeltjes bezat,
Ten minste toch één papegaaitje had?

Toch was het oordeel van de wijzere,
De oudste nonnen in dit spoedberaad,
- Wier strammer hart niet meer zo heftig slaat -
Dat zij toch moeilijk konden weigeren
Hun held, hun lief, Ver-Vert, een week of twee
Aan Nantes uit te lenen. Want zij wisten
Dat hun hard en onvoorwaardelijk ‘nee’
Nantes zou aansporen te gaan twisten.
Aldus besloot de bloem der congregatie,
Maar in het klooster bracht dit consternatie:
“Wat een offer! Dat voelt aan als sneven!
't Is toch niet waar?” riep zuster Seraphien,
“Ver-Verts vertrek gaan wij niet overleven!”
De sacristiemoeder trekt bovendien
Wit weg, drie keer, ze slaakt viermaal een zucht,
Huult, beeft, verliest haar stem, en hapt naar lucht.
Rouw heerst alom. Was het een voorgevoel?
Zwartkijkerij? De reis als laatste doel?
Die dag was erg, maar erger nog de dromen
Die 's nachts op visitatie zijn gekomen.
Het baat niet meer! De tijd kent geen genade:

Ja, tout est prêt sur la fatale rive;
Il faut enfin se résoudre aux adieux,
Et commencer une absence cruelle;
Ja, chaque sœur gémit en tourterelle,
Et plaint, d'avance un veuvage ennuyeux.
Que de baisers, au sortir de ces lieux,
Reçût Ver-Vert! Quelles tendres allarmes!
On se l'arrache, on le baigne de larmes :
Plus il est prêt de quitter ce séjour,
Plus on lui trouve et d'esprit et de charmes;
Enfin, pourtant il a passé le tour:
Du monastere, avec lui, fuit l'amour.
Pars, va, mon fils, vôle où l'honneur t'appelle;
Reviens charmant, reviens toujours fidele;
Que les zéphirs te portent sur les flots:
Tandis qu'ici dans un triste repos
Je languirai forcément exilée,
Sombre, inconnuë, et jamais consolée:
Pars, cher Ver-Vert; et, dans ton heureux cours,
Sois pris, par tout, pour l'aîné des amours.
Tel fut l'adieu d'une nonain poupine,
Qui, pour distraire et charmer sa langueur,
Entre deux draps, avoit, à la sourdine,
Très-souvent fait l'oraison dans Racine,
Et qui, sans doute, auroit, de très-grand cœur,
Loin du couvent, suivi l'oiseau parleur.
Mais c'en est fait, on embarque le drôle;
Jusqu'à présent, vertueux, ingenu,
Jusqu'à présent, modeste en sa parole:
Puisse son cœur constamment défendu,
Au cloître, un jour, rapporter sa vertu!
Quoiqu'il en soit, déjà la rame vole,
Du bruit des eaux les airs ont retenti,
Un bon vent souffle, on part, on est parti.

De boot wacht reeds aan de fatale kade;
Het wrede afscheid nadert nu heel rap.
Alom klinkt er gesnotter en gesnuif
Was elke non tot nu een tortelduif,
Nu vliegt zij ongewenst op weduwschap.
Hij wordt gekust bij elke nieuwe stap
Door elke verontruste kloosterdame.
De een vlucht weg, een ander plengt haar tranen.
Hoe dichterbij de kloosterdrempel komt,
Hoe meer ze zijn charmante geest beamen.
Hij gaat de poort door, zie toch hoe terstond
Zijn liefde, langzaam wijkend, hen verwondt.
“Mijn zoon, volg steeds de deugd op ranke wieden,
Laat niemand jouw charmante hart verzieken.
Ik wacht hier diep bedroefd en aangeslagen
Tot Zefier jou weer huiswaarts wenst te dragen.
Ik kwijn hier weg, heel zielig en vergeten,
Ontroostbaar is mijn smart, dat mag je weten.
Maar vlieg en vaar naar waar het jou beliefde
Schitter als het toonbeeld van de liefde.”
Zo sprak een popperige ongeklede
Non. Vaak had zij als zalig tijdverdrijf
Op haar matras Racine bezielt aanbeden,
In het geniep, zoals zovelen deden.
Zij zou Ver-Vert met hart en ziel en lijf
Gevolgd zijn naar zijn buitengaats verblijf.
Het is zover: men brengt Ver-Vert aan boord.
Hij was tot dan van alle smetten vrij,
En uit zijn keel klonk nooit een ijdel woord.
Ach! Dat zijn hart daardoor beveiligd zij,
En zuiver wederkeert in de abdij.
Hoe het ook zij, we zijn nu echt aan boord.
De roeiers staan, de trossen losgetrokken,
De wind staat goed, we zijn nu echt vertrokken.

Moreau del.

Simonet sc

La nef arrive, et l'équipage en sort;
Une touriere étoit assise au port.

VER-VERT Ch. III.

Derde Zang

Chant Troisième

Chant troisième

La même nef legere et vagabonde,
Qui voituroit le saint oiseau sur l'onde,
Portoit aussi, deux nymphes, trois dragons,
Une nourrice, un moine, deux gascons:
Pour un enfant qui sort du monastere,
C'étoit écheoir en dignes compagnons!
Aussi, Ver-Vert ignorant leurs façons,
Se trouva là, comme en terre étrangere;
Nouvelle langue et nouvelles leçons.
L'oiseau surpris n'entendoit point leur stile;
Ce n'étoit plus paroles d'évangile;
Ce n'étoit plus ces pieux entretiens,
Ces traits de bible et d'oraisons mentales
Qu'il entendoit chez nos douces vestales:
Mais, de gros mots, et non des plus chrétiens;
Car, les dragons, race assez peu dévotte,
Ne parloient là que langue de gargotte;
Charmant au mieux les ennuis du chemin,
Ils ne fêtoient que le patron du vin;
Puis les gascons et les trois peronelles
Y concertoient sur des tons de ruelles:
De leur côté, les bateliers juroient,
Rimoient en Dieu, blasphémoient et sacroient.
Leur voix stilée aux tons mâles et fermes,
Articuloit sans rien perdre des termes.
Dans le fracas, confus, embarrassé,
Ver-Vert gardoit un silence forcé;
Triste, timide, il n'osoit se produire,
Et ne sçavoit que penser ni que dire.
Pendant la route, on voulut, par faveur,
Faire causer le perroquet rêveur;
Frere Lubin, d'un ton peu monastique,
Interrogeant le beau mélancolique,
L'oiseau benin prend son air de douceur;
Et, vous poussant un soupir méthodique,
D'un ton pedant, répond, ave, ma sœur.
À cet ave, jugez si l'on dut rire:

Derde zang

Maar op die schuit waarop de vogel voer
Zaten ook nimfen, voedsters, en een hoer
Een monnik, daarnaast nog drie dragonders
En wat nog erger is: ook twee Gasconjers!
Heb je het klooster net vaarwel gezegd
Of er gebeurt meteen iets heel bijzonders.
Ver-Vert verbaast zich - wat is dit voor taal?
Ze klinken zonderling, zijn vuilgebekt:
Wat kakelen die schenders allemaal?
Hij snapt geen jota van hun vuige praat,
Waar niets van in de evangeliën staat
Of in een der stichtelijke preken
Noch bijbelcommentaar, geen geest'lijk woord
Dat hij ooit in het klooster heeft gehoord.
Nee! Vloeken slechts! En goddeloze streken.
De ketterse dragonders, hondsbrutaal,
Bedienden zich van niets dan kroegentaal.
De sleur bestrijdend hieven zij gewoon
Het glas voortdurend op 's wijns schutspatroom.
De twee Gasconjers en het drietal sletten
Vertolkten oneerbiedige kwintetten.
De grove schipperslui verbasterden
Gods naam: zij foeterden en lasterden
En articuleerden krachtig en ferm
Met mannelijk timbre iedere term.
Totaal verbluft door dit geredekavel
Hield Ver-Vert, verward en bleu, zijn snavel.
Bedroefd en bedeesd verloor hij de moed:
Hij peilde zwijgend vergeefs zijn gemoed.
Iets later trachtte men de papegaai
Te laten kletsen middels wat gepaai.
Proleterig, wat toch zijn pij verbood,
Benaderde de pater de exoot.
De vogel, welbekend met hoe men vleit,
Pareerde, wjl hem zoet 'n zucht ontvlood:
"Ave, mijn soeur" - zo zalvend, zo gewijd.
In hoongelach ging het 'Ave' teloor!

Tous en chorus bernent le pauvre sire;
Ainsi berné, le novice interdit,
Comprit en soi qu'il n'avoit pas bien dit,
Et qu'il seroit mal mené des comeres,
S'il ne parloit la langue des confreres:
Son cœur né fier, et qui, jusqu'à ce tems,
Avoit été nourri d'un doux encens,
Ne put garder sa modeste constance
Dans cet assaut de mépris fletrissans:
À cet instant, en perdant patience,
Ver-Vert perdit sa premiere innocence:
Dès lors, ingrat, en soi-même il maudit
Les cheres sœurs ses premieres maîtresses
Qui n'avoient point sçû mettre en son esprit,
Du beau françois les brillantes finesses,
Les sons nerveux et les délicatesses.
À les apprendre il met donc tous ses soins,
Parlant très-peu; mais n'en pensant pas moins.
D'abord, l'oiseau, comme il n'étoit pas bête,
Pour faire place à de nouveaux discours,
Vit qu'il devoit oublier, pour toujours,
Tous les gaudés qui farcissoient sa tête,
Ils furent tous oubliés en deux jours,
Tant il trouva la langue à la dragone
Plus du bel air que les termes de none.
En moins de rien, l'éloquent animal,
Hélas! Jeunesse apprend trop bien le mal!
L'animal, dis-je, éloquent et docile,
En moins de rien, fut rudement habile.
Bien vîte il sçut jurer et maugréer,
Mieux qu'un vieux diable, au fond d'un benitier:
Il démentit les célèbres maximes
Où nous lisons, qu'on ne vient aux grands crimes
Que par degrés. Il fut un scélerat
Profès d'abord et sans noviciat.
Trop bien sçut-il graver en sa mémoire,
Tout l'alphabet des bateliers de Loire;
Dès qu'un d'iceux, dans quelque vertigo,
Lâchoit un mor... Ver-Vert faisoit l'écho.

De bent bespote de schleniel in koor.
Geducht beschimpt beseft hij ontdaan,
Dat hij het zeer gebrekkig had gedaan:
Die kwebbels zouden hem behoorlijk kwellen
Als hij niet grauwde als hun metgezellen.
Zijn hart - voorheen aan louter lof gewoon,
Bewierookt - krenkte dit apert betoon
Van kwetsende verachting en spontaan
Was het met zijn standvastigheid gedaan.
Zodra Ver-Verts geduld abrupt verdween,
Was zijn zo zuiv're aard voor immer heen.
Hij hoonde wie hij hoorde te bedanken:
Zijn brave zusters, eerste meesteressen,
Die nooit de hitsig opgewonden klanken
En die vurig sprank'lende finessen
Van het Frans bespraken in hun lessen.
Al wilde hij het rustig eerst verteren,
Hij móest en zou dat fraaie taaltje leren.
Daar hij niet dom was, wist de vogel dat
- Om plaats te maken voor die woordenschat -
Hij scheiden moest van al die jubelzangen
Waar nu zijn kop mee opgezadeld zat.
Al na twee dagen waren ze vervangen,
Zoveel gevleugelder dan die gebeden
Vond hij de taal van godvergeten zeden.
Zeer spoedig werd het eloquente dier
(Helaas, slechts kwaad biedt jongeren vertier!)
Het dier dus, fijngesnaveld alsook mak,
Werd grofgebekt met ongehoord gemak.
Bekwamer vloekte hij een weinig later
Dan een duvel in gezegend water.
Gezwind werd door de papegaai weerlegd
Dat men altoos gestaag, zoals men zegt,
Tot misdaad afzakt: hij werd stante pede
Al een vlerk, dus zonder voorgebeden.
Het alfabet der Loire-schippers lorde
Hij van A tot Z, totaal verworden.
Zodra de stuurman vloekte, nogal cru,
Weerklonk een papegaaiend 'nonde...'

Lors, applaudi par la bande susdite,
Fier et content de son petit mérite,
Il n'aima plus que le honteux honneur
De sçavoir plaire au monde suborneur;
Et dégradant son généreux organe,
Il ne fut plus qu'un orateur profane.
Faut-il, qu'ainsi, l'exemple séducteur,
Du ciel au diable emporte un jeune cœur!

Pendant ces jours, durant ces tristes scènes,
Que faisiez-vous dans vos cloîtres déserts,
Chastes Iris du couvent de Nevers?
Sans doute, hélas! Vous faisiez des neuvaines
Pour le retour du plus grand des ingrats,
Pour un volage indigne de vos peines,
Et qui, soumis à de nouvelles chaînes,
De vos amours ne faisoit plus de cas.
Sans doute, alors, l'accès du monastere
Étoit d'ennuis tristement obsédé;
La grille étoit dans un deuil solitaire,
Et le silence étoit presque gardé.
Cessez vos vœux, Ver-Vert n'en est plus digne;
Ver-Vert n'est plus cet oiseau réverend,
Ce perroquet d'une humeur si benigne,
Ce cœur si pur, cet esprit si fervent;
Vous le dirai-je? Il n'est plus qu'un brigand,
Lâche apostat, blasphémateur insigne;
Les vents légers, et les nymphes des eaux
Ont moissonné le fruit de vos travaux.
Ne vantez point sa science infinie:
Sans la vertu, que vaut un grand génie?
N'y pensez plus, l'infame a, sans pudeur,
Prostitué ses talens et son cœur.
Déjà, pourtant, on approche de Nantes,
Où languissoient nos sœurs impatientes;
Pour leurs désirs le jour trop tard naissoit,
Des cieus, trop tard, le jour disparoissoit.
Dans ces ennuis, l'espérance flateuse,
À nous tromper toujours ingénieuse,

Luid toegejuicht door al die bendeleden,
Met zijn bekaaide kunde best tevreden,
Genoot hij van de schaamteloze eer
De schurken te plezieren, keer op keer.
Zijn gul orgaan wist hij te degraderen
Door ordinair en schunnig te oeren.
Aldus, door een verleidelijk exempel,
Krijgt een hemels hart een duivels stempel.

Wat, ongerepten van Nevers' convent,
Deed u in uw verlaten kloostergaard
Ten tijde van Ver-Vert z'n hellevaart?
Uw beden werden stellig aangewend
Voor de terugkeer van die vuile vlegel,
Een draaikont die vertrouwen eerloos schendt
En die, met nieuwe leidsels nu gemend,
Uw liefde stuurs versmaadt: die maakt hem kregel.
U dromde zeker ruim voor dag en dauw
Tezamen bij de poort, door smart bezwaard.
Verweesd verzonk het leeg parloor in rouw,
Het zwijgen werd er nagenoeg bewaard.
Breek uw geloften! Ach, die kakelaar
Is thans niet langer uw verering waardig.
Passé zijn schone geest, zijn hart zo klaar:
Die papegaai, aanvankelijk zachtaardig,
Is nu - ik zeg het onverbloemd - hovaardig.
Afvallig is het beest, een lasteraar.
De waternimfen en de wufte luchten
Bedierven al uw treffelijke vruchten.
Wees over al zijn kennis niet verheugd:
Wat deugt nog een genie, gespeend van deugd?
Vergeet hem! Als een schandknaap gooit Ver-Vert
Zijn zaligheid te grabbel. Zo vulgair!
De hunkerende nonnenschaar in Nantes,
Dat nadert, brandt van ongeduld bekant.
Te laat, voor hen, begon de zon zijn klim,
Te laat verdween hij aan de avondkim.
Bij deze kwelling troostte hen de hoop
- Wel vaker gaat ie met ons op de loop -

Leur promettoit un esprit cultivé,
Un perroquet noblement élevé,
Une voix tendre, honnête, édifiante,
Des sentimens, un mérite achevé:
Mais, ô douleur! Ô vaine et fausse attente!

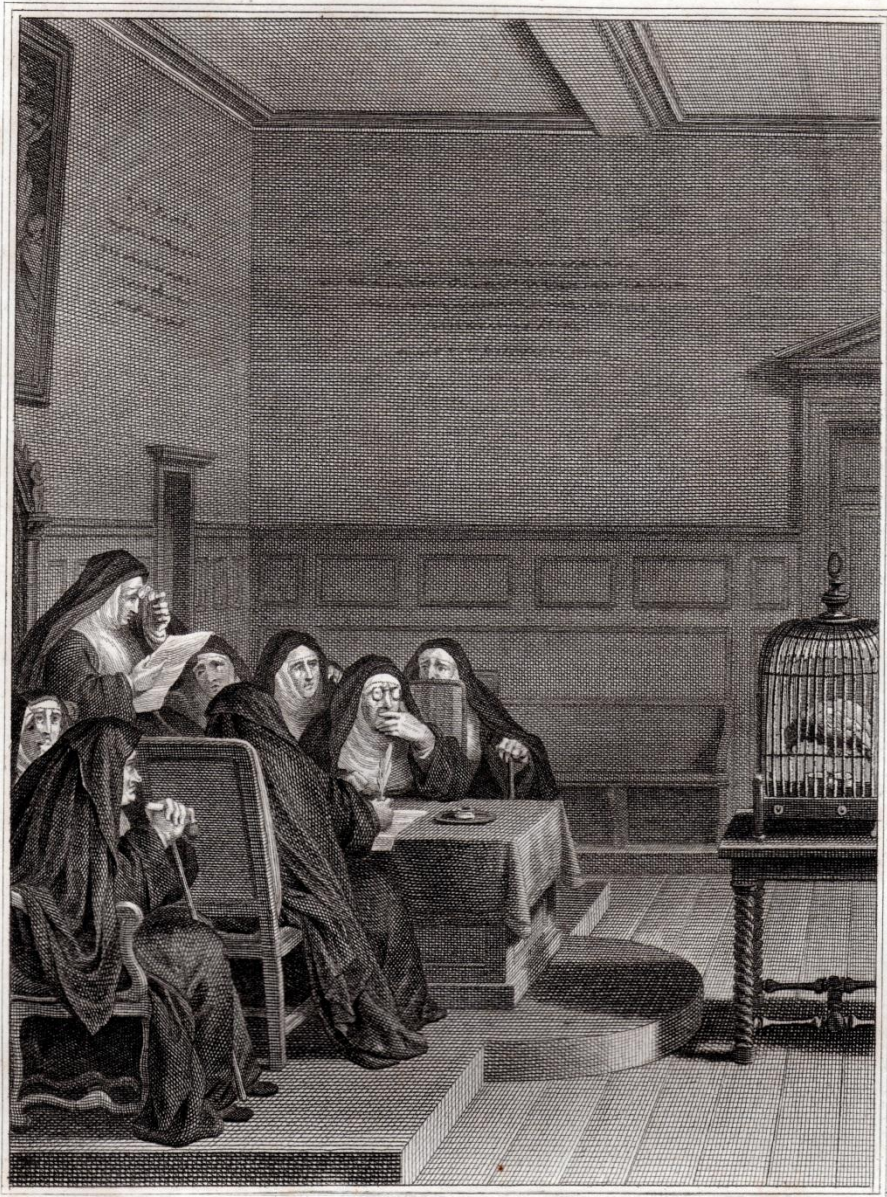
La nef arrive, et l'équipage en sort.
Une tourrière étoit assise au port
Dès le départ de la première lettre:
Là, chaque jour, elle venoit se mettre;
Ses yeux errans sur le lointain des flots,
Sembloient hâter le vaisseau du héros.
En débarquant auprès de la béguine,
L'oiseau madré la connut à la mine,
À son œil prude ouvert en tapinois,
À sa grand' coëffe, à sa fine étamine,
À ses gants blancs, à sa mourante voix,
Et, mieux encore, à sa petite croix:
Il en frémit, et même il est croyable,
Qu'en militaire, il la donnoit au diable;
Trop mieux aimant suivre quelque dragon,
Dont il sçavoit le bachique jargon,
Qu'aller apprendre encor les litanies,
La révérence, et les cérémonies:
Mais force fut au grivois dépité
D'être conduit au gîte détesté.
Malgré ses cris, la tourrière l'emporte:
Il la mordoit, dit-on, de bonne sorte,
Chemin faisant; les uns disent au cou,
D'autres au bras, on ne sçait pas bien où:
D'ailleurs, qu'importe? À la fin, non sans peine,
Dans le couvent la béate l'emmeine;
Elle l'annonce. Avec grande rumeur
Le bruit en court. Aux premières nouvelles,
La cloche sonne. On étoit lors au chœur;
On quitte tout, on court, on a des aîles:
C'est lui, ma sœur, il est au grand parloir.
On vole en foule, on grille de le voir;
Les vieilles même, au marcher simétrique,

Op een beschaafde geest, een creatuur
Welopgevoed en nobel van cultuur,
Een zalvend, braaf gelor, vervuld van achting,
Gevoeligheid, verdienste, heilig vuur.
Ach, wee! Hoe vals en ijdel hun verwachting!

De boot meert aan, men daalt de loopplank af.
Een non, portierster, zat daar al vanaf
De zending van de allereerste brief.
Ze wachtte elke dag fideel en fief,
De golven volgend, turend naar die held,
Als werd zijn komst op die manier versneld.
Reeds op de kade, vlakbij de begijn,
Herkende haar het gisse vogelbrein
Aan haar geloken ogen, vroom en kuis,
Haar kwijnend stemgeluid, haar handjes fijn,
Haar grote kap, het zacht habijtgeruis,
Maar bovenal aan haar bescheiden kruis.
De stoere papegaai kreeg kippenvel
En wenste haar waarschijnlijk naar de hel.
Ver-Vert verkoos voorwaar de vechtersbazen
- Goed thuisgeraakt in het jargon dier dwazen -
Veeleer dan nóg een litanie te leren
Of gedwee te strijken met z'n veren.
Zijn wil negerend werd de drieste ploert
Naar zijn verachte gastverblijf gevoerd.
Gegrepen door de non schreeuwt hij het uit.
Toch nam hij haar te grazen, naar verluid.
Of hij nu hier beet of misschien wel daar:
Hij beet haar flink, al weet men niet goed waar.
Maar wat dan nog? Ten slotte sleurt de soeur
Hem in het klooster, ondanks zijn gezeur.
Het nieuws, nog vers, dringt allerwegen door.
Alras verspreidt zich vrolijk klokgegalme.
De brave nonnen, bezig in het koor,
Ontvouwen prompt hun vleugels - geen getalm!
"Hij is er, zuster! Hier, in het parloor!"
Ze vliegen, geen seconde gaat teloor.
De oudjes, stijf toch van de reumatiek,

Des ans tardifs ont oublié le poids:
Tout rajeunit; et la mere Angélique
Courut alors pour la première fois.

Verjongen zelfs en laten zich niet kennen:
Ze fleuren op. Ook moeder Angélique,
Nog nooit vertoond, begint zowaar te rennen.

Moreau del.

Simonet sc.

En plein parquet enchainé dans sa cage,
Ver-vert parait sans gloire et sans appui.

VER-VERT ch. IV.

Vierde Zang

Chant Quatrième

Chant quatrième

On voit enfin, on ne peut se repaître
Assez les yeux des beautés de l'oiseau:
C'étoit raison; car le fripon, pour être
Moins bon garçon, n'en étoit pas moins beau.
Cet œil guerrier, et cet air petit-maître
Lui prétoient même un agrément nouveau.
Faut-il, grand dieu! Que sur le front d'un traître,
Brillent ainsi les plus tendres attraits!
Que ne peut-on distinguer et connoître
Les cœurs pervers à de difformes traits?
Pour admirer les charmes qu'il rassemble,
Toutes les sœurs parlent toutes ensemble;
En entendant cet essain bourdonner,
On eût, à peine, entendu Dieu tonner:
Lui, cependant, parmi tout ce vacarme,
Sans daigner dire un mot de pitié,
Rouloit les yeux d'un air de jeune carme.
Premier grief. Cet air trop effronté
Fut un scandale à la communauté.
En second lieu, quand la mere prieure,
D'un air auguste, en fille intérieure,
Voulut parler à l'oiseau libertin:
Pour premiers mots, et pour toute réponse,
Nonchalamment, et d'un air de dédain,
Sans bien songer aux horreurs qu'il prononce,
Mon gars répond, avec un ton faquin:
Par la corbleu! Que les nonnes sont folles!
L'histoire dit, qu'il avoit, en chemin,
D'un de la troupe entendu ces paroles.

À ce début, la sœur saint Augustin,
D'un air sucré, voulant le faire taire,
Et lui disant: Fi donc! Mon très-cher frere.
Le très-cher frere indocile et mutin,
Vous la rima très-richement en tain.
Vive Jesus! Il est sorcier, ma mere,
Reprend la sœur; juste dieu! Quel coquin!

Vierde zang

Daar was de vogel dan; wat een schoonheid
Bleef hij toch voor hun verbaasde ogen.
Terecht: hoewel een schurk, vol van slinksheid,
Kon hij op een fraai uiterlijk bogen.
Een klein baasje, zie de krijgshaftigheid
En charme in bei zijn tintelogen.
God nog an toe, dat dit verradershoofd
Al die bekoorlijkheden maar laat zien
En ons zo van de moog'lijkheid berooft
De slechtheid te bespeuren bovendien!
Hoor de nonnen als ware fanaten
Over die bekoorlijkheden praten:
De donderpreek van God uit de hemel
Was niet te horen door dat gezemel.
Als een jong karmeliet rolde het dier
Met zijn ogen, maar een stichtelijk woord
Kwam er verder niet uit de boekanier.
Een eerste verwijt: die houding mondt uit
In een schandaal door die groene schavuit.
Ten tweede: toen moeder-overste hem
Op verheven wijze en zacht van stem
Op al diens vrijmoedigheden aansprak,
Opende het dier voor het eerst zijn bek
En antwoordde haar als een schabbernak,
Minachtend haar gruwel bij dit gesprek,
Op een toon wel in gebruik bij schurken:
“Potverdomme! Hoe dom zijn die nonnen!”
De historie verhaalt dat de plurken
Op zijn bootreis die hadden verzonnen.

Om hem te doen zwijgen zei zoetgevooid
Na dit begin zuster Saint-Augustin
“O broeder, houd u toch wel even in!”
En die repliceerde het allermooist
Al dichtend in rijm, maar wel valsgevooid.
“God nog an toe! Hij is behekst, priorin,”
Riep toen de non. “Wat een schelm! Jezuslief!

Quoi! C'est donc là ce perroquet divin?
 Ici Ver-Vert, en vrai gibier de greve,
 L'apostropha d'un la peste te creve.
 Chacune vint pour brider le caquet
 Du grenadier, chacune eut son paquet;
 Turlupinant les jeunes précieuses,
 Il imitoit leur couroux babillard;
 Plus déchaîné sur les vieilles grondeuses,
 Il baföioit leur sermon nazillard:
 Ce fut bien pis, quand, d'un ton de corsaire,
 Las, excédé de leurs fades propos,
 Bouffi de rage, écumant de colere,
 Il entonna tous les horribles mots
 Qu'il avoit sçû rapporter des bateaux;
 Jurant, sacrant d'une voix dissoluë,
 Faisant passer tout l'enfer en revüë,
 Les b. les f. voltigeoient sur son bec.
 Les jeunes sœurs crurent qu'il parloit grec.
 Jour de dieu! ... mor! ... mille pipes de diables!
 Toute la grille, à ces mots effroyables,
 Tremble d'horreur; les nonettes sans voix
 Font, en fuyant, mille signes de croix:
 Toutes, pensant être à la fin du monde,
 Courent en poste, aux caves du couvent;
 Et, sur son nez, la mere Cunegonde
 Se laissant cheoir, perd sa derniere dent.
 Ouvrant à peine un sépulcral organe,
 Pere éternel! Dit la sœur Bibiane,
 Miséricorde! Ah! Qui nous a donné
 Cet antechrist, ce démon incarné?
 Mon doux sauveur! En quelle conscience
 Peut-il ainsi jurer comme un damné?
 Est-ce donc là l'esprit et la science
 De ce Ver-Vert si chéri, si prôné?

Qu'il soit banni, qu'il soit remis en route.
 Ô dieu d'amour! Reprend la sœur Écoute,
 Quelles horreurs! Chez nos sœurs de Nevers,
 Quoi! Parle-t-on ce langage pervers?

Waar is ons god'lijk vogelperspectief?
 En het stuk galgenaas krijgt ongestresst
 Als een herboren Ver-Vert: "Krijg de pest!"
 Allen wilden aan dit gevloek een eind,
 Maar hij kwam daarop niet bijster verfijnd
 Met nabootsing van de jonge nufjes
 Op die zo babbelzieke toon en van
 De knorrige oudjes met hun snufjes
 En preken als uit een zedenroman.
 Nog erger werd het toen hij, meer dan moe,
 Hun loze praatjes beu, veren omhoog
 Schuimbekkend van woede om dat gedoe
 Als een matroos een scheldend betoog
 Aan bootreisvloeken knetterend uitsprak;
 Lasterend, sakkerend, liederlijk ook
 Passeerden de duivel, demon en spook,
 En al zijn verd... en gvd's
 Klonken voor de nonnetjes als Chinees.
 "Duizend bommen en granaten! Val dood!
 Te drommel!" Het klooster loopt purperrood
 Aan van afgrijzen, is ook sprakeloos
 En vlucht weg, kruisenslaand en radeloos.
 Men denkt: dit is waarlijk Armageddon
 En rent gehaast de kloosterkrochten in;
 Soeur Cunégonde is niet van schokbeton,
 Valt op haar snufferd, levert tanden in.
 "Vadertje lief!" zegt soeur Bibiane
 Op een graftoon, mompelend, in tranen.
 "Barmhartige God! Ah! Wat gebeurt hier?
 Die antichrist, die vleesgeworden klier?
 Mijn goede herder! Zijn geweten kan
 Zo'n vervloekt gevloek onmoog'lijk sussen.
 Waar is Ver-Vert? Zie toch die zwijnepan,
 Eens zo geliefd, nu de duivel kussen!"

"Weg met hem! De straat op met die schavuit!
 O lieve God! Het is over en uit!"
 Zegt soeur Écoute. "Hoe nu? Zijn de nonnen
 Uit Nevers voor die schuine taal gewonnen?"

Quoi! C'est ainsi qu'on forme la jeunesse?
Quel hérétique! Ô divine sagesse!
Qu'il n'entre point; avec ce Lucifer,
En garnison, nous aurions tout l'enfer.
Conclusion. Ver-Vert est mis en cage;
On se résout, sans tarder davantage,
À renvoyer le parleur scandaleux.
Le pelerin ne demandoit pas mieux:
Il est proscrit, déclaré détestable,
Abominable, atteint et convaincu
D'avoir tenté d'entamer la vertu
Des saintes sœurs: toutes de l'execrable
Signent l'arrêt en pleurant le coupable;
Car quel malheur qu'il fût si dépravé,
N'étant encor qu'à la fleur de son âge!
Et qu'il portât, sous un si beau plumage,
La fière humeur d'un escroc achevé,
L'air d'un payen, le cœur d'un réprouvé.
Il part enfin porté par la tourrière,
Mais sans la mordre, en retournant au port;
Une cabane emporte le compere,
Et, sans regret, il fuit ce triste bord.

De ses malheurs telle fut l'Iliade.
Quel désespoir! Lorsqu'enfin, de retour,
Il vint donner pareille sérénade,
Pareil scandale en son premier séjour!
Que résoudront nos sœurs inconsolables?
Les yeux en pleurs, les sens d'horreur troublés,
En manteaux longs, en voiles redoublés,
Au discréttoire, entrent neuf vénérables;
Figurez-vous neuf siècles assemblés.
Là, sans espoir d'aucun heureux suffrage,
Privé des sœurs qui plaideroient pour lui,
En plein parquet, enchaîné dans sa cage,
Ver-Vert paroît sans gloire et sans appui.
On est aux voix; déjà deux des sibilles,
En billets noirs ont crayonné sa mort;
Deux autres sœurs, un peu moins imbécilles,

Hemeltjelijef! Zo vormt men dus de jeugd!
Wat een dwaalgeest! O hemelse deugd!
Laat hem niet binnen; want met zo'n satan
Wordt het in huis hier ook van hellestan."
Kortom, ze zetten Ver-Vert in een kooi
En beslissen zonder verder pleidooi
Direct de lasteraar te retourneren.
De pelgrim dácht zelfs niet aan protesteren.
Daar zit-ie dan: abject en vogelvrij,
Weerzinwekkend; door de heil'ge nonnen
Ervan beschuldigd dat hij onbezonnen
De goede zeden door vuilbekkerij
Heeft aangerand. Weg uit de priorij!
Wat een ellende; zo'n verdorven gast,
Nauw'lijks ontgroeid zijn jongelingsjaren
Om onder die veren te ontwaren
Dat slechts een hovaardig gemoed hem past,
De bedrieger, de heiden, de fantast!
De portierster brengt hem tenslotte weg
(Blij als hij is, onze groene bandiet),
Naar de haven, maar hij bijt haar niet,
En hij vaart weg zonder al te veel pech.

Een Iliasramp werd aldus zijn deel.
Wat een wanhoop! Want eenmaal weer geland
Kwam hetzelfde geriedel uit zijn keel
Met weer een schandaal door de provocant.
De nonnen, ontroostbaar, wat gaan zij doen?
Met ogen betraand, het gemoed bezwaard,
Kwamen in vol ornaat en zeereerwaard
Negen van hen beslist geen half werk doen
In hun raadskamer, door eeuwen bewaard.
Daar verscheen Ver-Vert zonder advocaat,
Beroofd ook van voor hem pleitende soeurs,
Geketend, gekooïd voor de magistraat;
Geen glorie, geen hulp, slechts inquisiteurs.
Dan volgt het stemmen, en zonder pardon
Zetten twee vrijsters zich aan het schrijven,
Gaan voor het executiepeloton

Veulent, qu'en proye à son malheureux sort,
On le renvoie au rivage profane
Qui le vit naître avec le noir Bracmane:
Mais, de concert, les cinq dernières voix,
Du châtimement déterminent le choix.
On le condamne à deux mois d'abstinence,
Trois de retraite, et quatre de silence;
Jardins, toilette, alcoves et biscuits,
Pendant ce tems, lui seront interdits:
Ce n'est point tout, pour comble de misere,
On lui choisit pour garde, pour geolière,
Pour entretien, l'Alecton du couvent,
Une converse, infante doüairiere,
Singe voilé, squelette octogenaire,
Spectacle fait pour l'œil d'un pénitent.

Malgré les soins de l'Argus inflexible,
Dans leurs loisirs, souvent d'aimables sœurs,
Venant le plaindre avec un air sensible,
De son exil suspendoient les rigueurs.
Sœur Rosalie, au retour de matines,
Plus d'une fois lui porta des pralines:
Mais, dans les fers, loin d'un libre destin,
Tous les bonbons ne sont que chicotin.
Couvert de honte, instruit par l'infortune,
Ou, las de voir sa compagne importune,
L'oiseau contrit se reconnut enfin:
Il oublia les dragons et le moine;
Et pleinement remis à l'unisson
Avec nos sœurs, pour l'air et pour le ton,
Il redevint plus dévot qu'un chanoine.
Quand on fut sûr de sa conversion,
Le vieux divan désarmant sa vengeance,
De l'exilé borna la pénitence.
De son rapel, sans doute, l'heureux jour
Va, pour ces lieux, être un jour d'allegresse;
Tous ses instans donnés à la tendresse,
Seront filés par la main de l'amour.
Que dis-je? Hélas! Ô plaisirs infideles!

Waar twee and're hem willen verdrijven
Naar z'n wieg in verre, wereldse streken,
Luguber, waar brahmanen duister preken.
Maar alle vijf resterende stemmen
Zagen te veel voetangels en klemmen.
Zij vonnisten hem tot een onthouding
Van twee maanden, drie zonder bijbelkring
En vier van zwijgen; en geen tuin, koekjes,
Knusse hoekjes en geen gastendoekjes.
Bleef het daar maar bij, want tot overmaat
Van ramp werd als cipier geen heilsoldaat
Maar Alecto, ooit een prostituee,
Een lijk van tachtig jaar, geen pronksieraad,
Lekezuster met hoge zuurtegraad,
Aangewezen; daar zat-ie dan mooi mee.

Het loeren van waakhond Argus ten spijt
Zagen beminn'lijke nonnen toch kans
Zo tussendoor hem in zijn leefeenheid
Te beklagen, die eens vrolijke Frans.
Soeur Rosalie bracht hem na de metten
Om hem in het zonnetje te zetten
Suikerwerk, maar van zijn vrijheid beroofd,
Heeft hij nooit in zoetmakerij geloofd.
Vol schaamte, door het noodlot getroffen,
Want met Argus was het ook geen boffen,
Heeft de vogel toch beterschap beloofd.
Het ruwe reisgezelschap werd vergeten,
Zodat hij als voorheen, met onze nonnen
Weer in harmonie en zeer bezonnen,
Devoot gelijk een kloosterling mocht heten.
Voorwaar, Ver-Vert had zijn geloof herwonnen.
Het wijs conclaaf besloot toen tot verzoening:
Er kwam een einde aan zijn boetedoening.
De dag van dat besluit zal mettertijd
Geheid tot hoogtijdag verheven worden.
Die scènes waarin hij gevoelvol lorde,
Weeft later nog een hand met Liefdes vlijt.
Maar, ach, vergankelijk is ons plezier

Ô vains attraits des délices mortelles!
Tous les dortoirs étoient jonchés de fleurs,
Caffé parfait, chansons, course legere,
Tumulte aimable, et liberté plénière;
Tout exprimoit de charmantes ardeurs,
Rien n'annonçoit de prochaines douleurs.
Mais de nos sœurs, ô largesse indiscrete!
Du sein des maux d'une longue diette,
Passant trop-tôt dans des flots de douceurs,
Bourré de sucre, et brûlé de liqueurs,
Ver-Vert, tombant sur un tas de dragées,
En noirs cyprès vit ses roses changées.
En vain, les sœurs tâchoient de retenir
Son ame errante et son dernier soupir;
Ce doux excès hâtant sa destinée,
Du tendre amour victime fortunée,
Il expira dans le sein du plaisir.
On admiroit ses paroles dernieres.
Venus, enfin, lui fermant les paupieres,
Dans l'elisée, et les sacrés bosquets,
Le méne, au rang des héros perroquets,
Près de celui dont l'amant de Corinne
A pleuré l'ombre, et chanté la doctrine.
Qui peut narrer combien l'illustre mort
Fut regretté! La sœur depositaire
En composa la lettre circulaire,
D'où j'ai tiré l'histoire de son sort.
Pour le garder à la race future,
Son portrait fut tiré d'après nature:
Plus d'une main conduite par l'amour,
Sçut lui donner une seconde vie
Par les couleurs et par la broderie;
Et la douleur, travaillant à son tour,
Peignit, broda des larmes à l'entour.
On lui rendit tous les honneurs funebres,
Que l'Hélicon rend aux oiseaux célèbres.
Au piéd d'un myrthe on plaça le tombeau,
Qui couvre encor le Mausole nouveau;
Là, par la main des tendres Arthémises,

En ijdel al het wereldse vertier!
De cellen speels met bloementooi behangen,
Jolijt en opgetogen dartelheid,
Een ambiance vol vrijmoedigheid:
Uit alles sprak een ravissant verlangen.
Geen mens bevroedde trage treurgezangen.
De zusters bleken echter al te gul!
Na streng dieet - Ver-Vert had geen benul -
Door tomeloze snoepzucht prompt bevangen
(Likeurbonbons in beide bolle wangen)
Zag hij, verzinkend in een ijsbuffet,
Zijn rozen wijken voor een rouwboeket.
Al kwamen alle zusters op de been,
Ver-Vert vloog heen, nou ja, zijn ziel alleen.
Het noodlot tartend met zijn dol gelik,
Door zoete min geveld, de mazzelpik,
Gaf hij de geest, verwend van top tot teen.
Hij piepte fraaie laatste woorden uit.
Tot slot leidt Venus, die zijn ogen sluit,
Hem naar de groene Elyzeese velden,
Naar de rang der papegaaienhelden,
Naast hém wiens dood Ovidius verdroot,
Voorgoed ontruikt aan Lethes wrede schoot.
Met stomheid werd Ver-Vert intens betreurd.
De zuster archivaris deed terstond
Per brief van dit abrupt verscheiden kond.
Uit dat geschrift heb ik dit vers gepeurd.
Opdat men later ook nog van hem leert,
Werd hij natuurgetrouw geportretteerd:
Door menig hand, de liefde toegedaan,
Werd hij geschilderd danwel geborduurd,
Zodat zijn leven voortaan eeuwig duurt.
De Smart, op háár beurt met zijn lot begaan,
Bekroonde al die werken met haar traan.
De muzenschaar bezag met welbehagen
Hoe eerbiedig hij werd weggedragen.
Nabij een mirte plaatste men zijn graf,
Waar liefdes lover troostend schaduw gaf.
Bewogen maagden kerfden in vergulde

En lettres d'or, ces rimes furent mises
Sur un porphyre environné de fleurs:
En les lisant on sent naître ses pleurs.

Novices, qui venez causer dans ces bocages
À l'insçû de nos graves sœurs,
Un instant, s'il se peut, suspendez vos ramages;
Apprenez nos malheurs.
Vous vous taisez: si c'est trop vous contraindre,
Parlez; mais parlez pour nous plaindre.
Un mot vous instruira de nos tendres douleurs.
Cy gist Ver-Vert, cy gissent tous les cœurs.

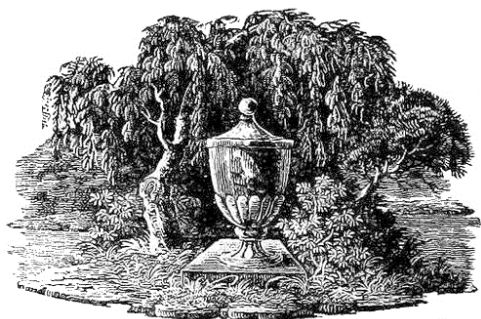
On dit pourtant (pour terminer ma glose
En peu de mots) que l'ombre de l'oiseau
Ne loge plus dans le susdit tombeau;
Que son esprit dans les nones repose,
Et, qu'en tout tems, par la métempicose,
De sœurs en sœurs, l'immortel perroquet
Transportera son ame et son caquet.

Letters in het hard porfier een hulde
En schikten er een bloemenkrans omheen.
Wie dit niet wenend leest, is vast van steen:

Novicen, gij die klappen komt in dit struweel
- Waarvoor de ware non zich wel zou wachten -
Staak als het even kan uw onbeheerst gekweel,
Neem ons verdriet ter harte.
Dus zwijg. Kunt gij u echter niet bedwingen,
Dan spreek, maar laat uw stem een klaagzang zingen.
Dit grafschrift is de moeder aller smarten:
“Hier rust Ver-Vert, hier rusten alle harten.”

Beweerd wordt echter, als apotheose,
Dat de betreurde schim van onze schat
Niet langer in de tombe toeft en dat
Zijn geest in alle zusters zou verpozen,
Dat hij voor immer, door metempsychose,
Van non op non, in eindeloze vlucht,
Zijn ziel verhuist alsook zijn babbelsucht.

Grafschriften

Jaap Engelsman

Novicen, gij die in de bosjes hier komt kwekken,
Waar geen der strenge zusters iets van weet,
Staakt als het kan een wijle uw gesprekken,
En dan verneemt ons leed!
Nu zwijgt; als dat te veel van u zou vragen,
Dan spreekt, maar om ons te beklagen.
Eén zin verklaart de bron van onze smart:
Hier rust Ver-Vert, hier rust ons aller hart.

Martin Hulsenboom

Novicen, smoezend tussen het struweel
- Beschroomd de serieuze soeurs te tarten -
Staak even, als het kan, uw loos gekweel.
Bespeur ons tergend leed, dat speelt ons parten.
Toe, zwijg... Kunt u de stilte niet verdragen,
Dan spreek vrijuit, maar om ons te beklagen.
Eén enk'le zin rechtvaardigt onze smarten:
Hier rust Ver-Vert, hier rusten alle harten.

Ed Schilders

Novicen, gij die klappen komt in dit struweel
- Waarvoor de ware non zich wel zou wachten -
Staak voor een ogenblik uw onbeheerst gekweel,
 Neem ons verdriet ter harte.

Dus zwijg. Kunt gij u echter niet bedwingen,
Dan spreek, maar laat uw stem een klaagzang zingen.
 Lees hier de oorzaak onzer smarten:
 "Hier rust Ver-Vert, hier rusten alle harten."

Jos Swiers

Gij zusterkens, hier toevend in bosschages,
Ontsnapt aan 't strenge oog van d'andere huisgenoten,
 Stop even met uw praten en strijkages,
 En hoor over ons als ware zielepoten.
 Zwijg stil: en mocht dat niet echt lukken,
Laat dan alleen een klaaglied zich aan uw hart ontrukken;
Ons groot verdriet staat fraai nu in beton gegoten:
 Hier ligt Ver-vert, ons hart is bij hem ingesloten.

Enige namen en begrippen verklaard

Voor een uitgebreide lijst met voetnoten zie de website:
<http://www.cubra.nl/PM/>

Agnus Dei-trommel - Van de achtste tot ver in de twintigste eeuw ontvingen bezoekers van de paus een zogenaamd 'Agnus Dei' als aandenken. Ook kardinalen en bisschoppen kregen ze wel om ze aan derden te verstrekken. W.H.Th.Knippenberg (*Devotionalia*,1980) omschrijft het kleinood als volgt: 'Een Agnus Dei is een medaillon van witte was, meestal ovaal soms rond. Op de voorzijde staat in reliëf het Lam Gods met de vaak afgekorte woorden 'Ecce Agnus Dei, qui tollit peccata mundi' (Ziet, het Lam Gods, dat de zonden van de wereld wegneemt); daaronder staat de naam van de paus en het jaar van zijn pontificaat. Op de achterzijde staat een afbeelding van een heilige die dat jaar bijzonder in de belangstelling staat. De wassen ovaaltjes komen in diverse maten voor, van drie tot twintig centimeter.'

Alacoque, Marie - eigenlijk: Marguerite-Marie Alacoque (1647-1690; Nederlandse naam Margaretha Maria Alacoque). Trad in 1670 in de orde der visitandinnen. Vanaf 1673 kreeg zij visioenen waarin Christus haar verscheen; zij werd ook begenadigd met de stigmata. Zij propageerde de cultus van het 'Heilig Hart', die vanaf 1856 werd opgenomen in de rooms-katholieke liturgische kalender in de vorm van het Heilig-Hartfeest. Marie Alacoque werd in 1920 heiligverklaard.

Alecto - Deze visitandin met een dubieus verleden is een bekeerlinge, die de hoofdrol moet spelen bij de bekering van Ver-Vert. Alecto is in de Griekse mythologie een van de drie Furiën. Haar taak is het mensen te straffen die schade toegebracht hebben aan anderen. (OCD - The Oxford Classical Dictionary, Oxford 1957 (4e))

Antichrist - *Woordenboek van de Nederlandse Taal* (WNT - <http://gtb.inl.nl/>): 1. Naam voor de personen, resp. personificaties van de stelsels of machten, die in den loop der geschiedenis de Christelijke Kerk bestrijden en haar ondergang pogen te bewerken. 2. Naam voor het apocalyptische wezen (eigenlijk den duivel zelf) dat vóór het einde der tijden op aarde zal verschijnen, wonderen zal verrichten en Christus zal bestrijden, maar tenslotte door Hem overwonnen zal worden.

Argus - OCD - Argus is in de Griekse mythologie de reus die honderd ogen heeft, waarvan er nooit meer dan twee slapen. Argus ziet alles; vandaar ook in het Nederlands het woord 'argusogen' en de uitdrukking 'met argusogen'.

Armageddon - Van Dale: De plaats waar demonen in de strijd tegen God zich verzamelen (Openbaringen 16:16).

Begijn - WNT (lemma Bagijn): Lid van zekere soort van vrije kloosterlijke vergaderingen, ontstaan in de zuidelijke Nederlanden omstreeks het begin der 13de eeuw, en genoemd, gelijk men beweert, naar zekeren priester "Lambert dit le Bègue", die ongeveer 1180 te Luik eene der oudste van die vereenigingen moet hebben gesticht. In Mechelen had men in 1780 nog 1000 Begijnen. De Begijnen zijn gekend om hare zindelijkheid in woning en huisraad. In verschillende spreekwijzen worden de bagijnen voorgesteld als op een lui en weelderig leven gesteld.

Caesar - De fysieke en intellectuele prestaties van de Romeinse politicus, veldheer en schrijver Julius Caesar (100-44 v.Chr.) maakten grote indruk, en werden legendarisch. In Plutarchus' (ca. 46-120) levensbeschrijving van Caesar (17.4) staat dat hij te paard brieven dicteerde, en wel aan twee secretarissen tegelijk. (Hoe zij te paard aantekeningen wisten te maken, wordt niet vermeld.) Plinius (23-79) schrijft in zijn *Natuurlijke historie* (7.91): 'Men zegt dat hij tegelijk placht te lezen of te schrijven en te dicteren of te luisteren, en dat hij zijn secretarissen tegelijkertijd vier brieven over belangrijke zaken dicteerde.'

Iliasramp - Gresset verwijst uiteraard naar de *Ilias*, het epos van Homeros over de strijd van de Grieken tegen Troje (Ilium). In het Frans wordt dit heldendicht meestal aangeduid als (de) *Iliade*. Het verhaal van de Ilias vertoont echter geen overeenkomst met het verhaal van Ver-Vert wat betreft de dramatische handeling. De Ilias telt 24 zangen en werd daardoor in het Frans en het Nederlands in de 17de eeuw al een uitputtend dichtwerk bevonden. 'Une longue Iliade' werd een uitdrukking voor een (te) lang uitgevallen heldendicht, zoals ook de Enéide (de Aeneis) en de Henriade van Voltaire. Voor het Nederlands heeft Joost van den Vondel deze vergelijking geïntroduceerd. Het

WNT (lemma Ilias) duidt die passages als: ‘...gebruikt in den zin van een lang treurverhaal (...) en in dien van eene eindelooze reeks, eigenlijk: zooveel dat men er eene Ilias over zou kunnen dichten. Verg. ook een soortgelijk gebruik van fr. Iliade.’ Bewijsplaatsen daarvan vond het WNT ook bij Antonides van der Goes, Bilderdijk, Potgieter en Bakhuizen van den Brink.

Indische baai - Gresset bedoelt India. In zang 4 lezen we dat Ver-Vert voor straf moet worden teruggestuurd. Letterlijk: *Stuur hem terug, naar de zwarte Brahmaan, / Naar de ongekerstende kusten, waar hij geboren werd.* Omdat Gresset hier spreekt over een Brahmaan, kan het niet anders zijn dan dat Ver-Vert uit India komt, zoals elke papegaai die ooit beschreven of afgebeeld is in de Europese cultuur van 500 voor Christus tot aan Columbus. Gresset kiest voor een papegaai uit India, voor de papegaai van de Ouden, en niet voor een exemplaar van de nieuwere soorten die, grofweg gesproken, vanaf 1500 in Europa arriveren. Geen Amazone, geen Ara, geen Roodstaart...

Karmeliet - WNT: Naam voor de leden eener kloosterorde (de Orde onzer Lieve-Vrouwe van den Berg Karmel), een bedelorde, in de 13de eeuw ontstaan uit een in de 12de eeuw op den berg Karmel gestichten kluizenaarskring.

Lethe - OCD: De Lethe is een rivier in de onderwereld in de Griekse mythologie. De doden drinken water uit de Lethe om hun leven op aarde te vergeten.

Neofiet - WNT: Man die net tot priester is gewijd of in een monnikenorde is opgenomen.

Novice - Een ‘novice’ is een kloosterzuster die nog niet ‘gekleed’ is als non. In de diverse kloosterordes en congregaties verschilt de duur van het ‘noviciaat’. Voor de visitandinnen gold in de 20ste eeuw de volgende indeling. De eerste zes maanden is een ingetreden vrouw ‘postulant’. Na die zes maanden ‘verlooft’ zij zich en ze draagt bij die gelegenheid bruidskleding. Daarna wordt zij gekleed in het zwarte habijt met een witte sluier (kap) en plastron. Ze is dan novice. Na een jaar doet zij de kleine, tijdelijke geloften. De witte kap wordt dan een zwarte,

de plastron blijft. Later (de periode varieert) doet zij de eeuwige geloften; haar kleding verandert dan niet.

Parloor – WNT: Uit ‘parloir’ – van ‘parler’, spreken, praten – de ruimte in een klooster die gereserveerd is om met elkaar of met bezoekers te spreken. In het Nederlands gewoonlijk ‘spreekkamer’. Het woord komt echter ook in het Vroegmiddelnederlands en in het Middelnederlands voor: ‘paerloor, paloor’. De oudste bewijsplaats is Willem van Affligems *Sente Lutgart (handschrift K)*, gedateerd 1265-1270. Lutgart (1182-1246) was een benedictines in Sint-Truiden. In Vlaanderen (parloor) en in Frankrijk is het woord nog steeds in gebruik, ook voor spreekkamers op scholen, in ziekenhuizen of in gevangnissen.

Postulant – WNT: Bij sommige kloosterorden, naam voor een man of vrouw die den wensch heeft te kennen gegeven in de orde te worden opgenomen, gedurende een proeftijd van drie tot twaalf maanden die aan het eigenlijke noviciaat voorafgaat.

Priorij – WNT: (lemma Prior): Priorij, klooster aan welks hoofd een prior of prioeres staat.

Sultane – Enige van de vroegste edities van *Ver-Vert* (Soissons, en Den Haag 1735) kennen slechts één voetmoot, en wel bij ‘Sultane’. Het betreft een ‘épagneule’, een patrijshond, tegenwoordig ‘épagneul’, ook wel spaniel. Met de verwijzing naar de dood van Sultane, sluit Gresset aan bij een traditie van treur- en troostdichten voor geliefde huisdieren. Te denken valt aan: - Catullus, *Carmen II & III*; - Ovidius: *Amores II, 6*; - Mellin de St.-Gelais (1579): *Douzain d’un passereau* (over een mus die doodgebeten is door een papegaai); - Statius: *Silvae II.4*; - Jean Lemaire de Belge: *Epistres de l’Amant Vert* (over de papegaai van Margaretha van Oostenrijk die doodgebeten is door een hond, 1505 & 1511.)

Visitandin – een lid van de Orde van Maria Visitatie (Latijn: Ordo Visitatio Mariae). De contemplatieve kloosterorde der visitandinnen werd in 1610 in het Franse Annecy gesticht door Franciscus van Sales en Jeanne F.F. de Chantal. Het enige visitandinnenklooster in Nederland bevond zich in Tilburg.

Verantwoording

Ver-Vert of De reizen van de papegaai van de Visitatie van Nevers werd in juli 2013 gedrukt in opdracht van de vertalers, in een oplage van 50 exemplaren.

De vertaling is gemaakt op basis van wat beschouwd wordt als de beste tekstuitgave van Gressets *Ver-Vert*, in de *Œuvres complètes de Gresset*, bezorgd en uitgegeven door Antoine-Auguste Renouard (1809 & 1811). De Franse tekst van de editie Renouard is naast de vertaling afgedrukt.

Het aandeel van de diverse vertalers is als volgt.

Eerste zang:

✎ *Monique Bullinga, Jos Swiers*

‘U, bij wie de gratiën in ’t convent’ tot en met ‘Dan hier in zijn kooi, waardig en vurig?’

✎ *Jaap Engelsman*

‘Me dunkt, het is niet nodig om de zorg’ tot en met ‘Is zeker tweemaal daags haar spiegel trouw.’

✎ *Martin Hulsenboom*

‘Discretie is vereist, dus keren wij’ tot en met ‘Te wrange vrucht van vrome educatie.’

Tweede zang:

✎ *Martin Hulsenboom*

‘Aldus bekwaam geschoold, dat is gewis’ tot en met ‘Kan ook maar één orator daarop bogen?’

✎ *Ed Schilders*

‘Men hoort hem aan, geloofd wordt zijn geheugen’ tot en met ‘De wind staat goed, we zijn nu echt vertrokken.’

Derde zang:

✎ *Ed Schilders*

‘Maar op die schuit waarop de vogel voer’ tot en met ‘Nee! Vloeken slechts! En goddeloze streken.’

✎ *Martin Hulsenboom*

‘De ketterse dragonders, hondsbrutaal’ tot en met ‘Nog nooit vertoond, begint zowaar te rennen.’

Vierde zang:

- ✦ *Monique Bullinga, Jos Swiers*
'Daar was de vogel dan; wat een schoonheid' tot en met 'Heeft de vogel toch beterschap beloofd.'
- ✦ *Martin Hulsenboom*
'Het ruwe reisgezelschap werd vergeten' tot en met 'Wie dit niet wenend leest, is vast van steen'
- ✦ *Ed Schilders*
'Novicen, gij die klappen komt in dit struweel' tot en met 'Hier rust Ver-Vert, hier rusten alle harten.'
- ✦ *Martin Hulsenboom*
'Beweerd wordt echter, als apotheose' tot en met 'Zijn ziel verhuist alsook zijn babbelsucht.'

De vertalers werden bij hun onderzoek bijgestaan door Harry van Boxtel, oprichter en huisfilosoof van 'Het Papegaaijnmuseum sinds 1980'.

De eindnoten werden verzorgd door de vertalers en Harry van Boxtel. Initiator van dit vertaalproject was Jaap Engelsman, en hij verzorgde ook de eindredactie van de vertaling.

De illustraties zijn afkomstig uit de volgende bronnen.

- ✦ Omslag: handgekleurde gravure (jaar van uitgave onbekend) naar een schilderij van Claudius Jacquand (1847). Collectie Martin Hulsenboom.
- ✦ Frontispiece met portret van Gresset: uit *Poésies Choisies*, A. Quantin, Parijs 1883, gegraveerd door Gaujean. Collectie Martin Hulsenboom.
- ✦ Vignet titelpagina: uit *Œuvres de Gresset*, Victor Lecou, Parijs 1852, gegraveerd naar een tekening van Eugène Laville. Bron: www.gallica.
- ✦ Gravures bij het begin van de vier zangen: uit *Œuvres complètes de Gresset*, Parijs, Furne, 1830. Collectie Harry van Boxtel. De afbeeldingen zijn van de hand van Moreau le jeune, en werden gestoken door Simonet. Deze vier gravures werden ook gebruikt door Renouard in zijn uitgaven van 1809 & 1811. Dezelfde editie is ook verschenen zonder deze gravures.
- ✦ Vignet grafschrift (de kus): uit *Poésies Choisies*, A. Quantin, Parijs 1883, onbekende graveur. Collectie Martin Hulsenboom.

✎ Vignet grafurn: *Œuvres complètes de Gresset*, bezorgd en uitgegeven door Antoine-Auguste Renouard (1809 & 1811).
Bron: www.gallica.

Voor meer informatie over Gresset, *Ver-Vert*, en papegaaien, zie <http://www.cubra.nl/PM/>